

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva
ulica 5 — Telefon št. 31-22, 31-23
31-24

Inseratni oddelk: Ljubljana, Puccini-
jeva ulica 5 — Telefon 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska
cesta št. 42.

IZKljučNO ZASTOPSTVO za ogla-
se iz Kr. Italije in inozemstva ima

Unione Pubblicità Italiana S. A.,
Milano

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo:

Ljubljana, Puccinijeva ul. 5. Telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25, 31-26
Ponedeljska izdaja »Jutra« izhaja
vsak ponedeljek zjutraj. — Naroča
se posebej in velja mesečno L. 3.—
Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po
tarifu.

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA
per la pubblicità di provenienza
italiana ed estera:

Unione Pubblicità Italiana S. A.,
Milano

Violenti combattimenti nella Sicilia meridionale

Riusciti attacchi contra la flotta nemica — Un incrociatore colpito, un cacciatorpediniere incendiato, un sommergibile e un piroscafo da 9000 tonnellate affondati — 28 aerei nemici distrutti

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 18 luglio il seguente bollettino di guerra Nr. 1149:

La violenza della lotta è ancora aumentata intorno ad Agrigento. Sotto l'urto di preponderanti forze blindate le truppe, che in questi giorni avevano valorosamente difeso la città, sono state costrette a ripiegare su posizioni più arretrate. Ad Oriente della Sicilia reparti aerei dell'Asse hanno agito anche ieri con successo colpendo con siluri e con bombe navi mercantili e da guerra di vario tonnellaggio. Sei velivoli sono stati distrutti da cacciatori tedeschi. Unità navali avversarie bombardavano a più riprese la città di Catania: il fuoco delle batterie terrestri colpiva un incrociatore e incendiava un cacciatorpediniere.

Napoli è stata nuovamente e ripetutamente attaccata da grosse formazioni di quadrimotori: sono segnalati ingenti danni nei quartieri centrali e periferici; in corso di accertamento le vittime. La difesa contrareca della città, con interventi pronti e precisi, abbatté 10 bombardieri; altri 8 precipitarono a seguito di combattimenti con la nostra caccia. Minori azioni di spe-

zionamento e di mitragliamento sono state effettuate questa notte sui dintorni di Napoli e su Littoria e Ciampino.

Durante le incursioni di cui hanno dato notizia il bollettino Nr. 1147 e 1148 risultano distrutti, oltre a quelli già indicati, 4 velivoli di cui uno caduto a Sud Ovest di Ivrea e tre nel territorio di Genova, sotto il tiro delle artiglierie locali.

Negli ultimi due giorni non sono rientrati alle basi 5 nostri aerei.

Motosiluranti italiane, in ricognizione offensiva nelle acque della Sicilia Orientale, colavano a picco un piroscafo da 9 mila tonnellate. Un sommergibile è stato affondato in Mediterraneo dalla torpediniera comandata dal capitano di corvetta Silvio Cava da Boissano (Savona).

Le perdite finora accertate fra le popolazioni civili, a seguito delle incursioni citate dal bollettino Nr. 1148 e 1149, sono le seguenti: Reggio Emilia 6 morti e 20 feriti, a Napoli 12 morti e 84 feriti, a Nola 9 morti e 12 feriti, ad Afragola 4 morti e 10 feriti, Rocca Rainola 10 morti e 10 feriti.

Silovite borbe v južni Siciliji

Uspešni napadi na sovražno brodovje — Ena križarka zadeta, en rušilec zažgan, ena podmornica in 9000 tonski parnik potopljeni — 28 sovražnih letal sestreljenih

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 18. julija naslednje 1149. vojno poročilo:

Silovitost borbe je okrog Agrigenta še narasla. Pod sunkom premočnih oklopnih sil so bile čete, ki so v teh dneh hlabro branile mesto, prisiljene umakniti se na položajke bolj v ozadju. Vzhodno od Sicilije so letalski oddelki Osi tudi večeraj nastopili z uspehom ter zadeli s torpedi in bombami trgovske ter vojne ladje razne tonaže. Nemški lovcil so uničili 6 letal. Sovražne pomorske edince so ponovno bombardirale mesto Catania. Ogenj kopnih baterij je zadell neko križarko in zažgal nekoga rušilca.

Neapelj so znova in ponovno napadli veliki oddelki štirimotornikov; zabeležili so veliko škodo v osrednjih in perifernih predelih; žrtve se ne ugotavljajo. Protiletalska obramba mesta je z naglo in točno intervencijo sestrelila 10 bombnikov; drugih 8 se je zrušilo v spopadih z našimi lovci. Manjši napadi z bombami in strojicami so bili izvršeni v pretekli noči na okolico Neaplja, na Littorio in Ciampino.

Med letalskimi napadi, o katerih sta poročali vojni poročili št. 1147 in 1148, so bili razen že navedenih uničena še 4 letala, izmed katerih je padlo 1 južnozapadno od Ivreje, 3 pa na ozemlje Geneve, zadeta od strelov krajevnega topništva.

V zadnjih dveh dneh se ni vrnilo 5 naših letal.

Italijanski motorni torpedni čolni so na napadalnih izvidih v vodovju vzhodne Sicilije potopili parnik z 9000 tonami. Neko podmornico je na Sredozemskem morju potopila torpedovka, ki ji je poveljeval korvetni kapitan Silvio Cava da Boissano (Savona).

Izgube, ki so jih doslej ugotovili med civilnim prebivalstvom zaradi letalskih napadov, navedenih v vojnih poročilih št. 1148 in 1149, so naslednje: v Reggio Emilia 6 mrtvih in 20 ranjenih, v Neaplju 12 mrtvih in 84 ranjenih, v Noli 9 mrtvih in 12 ranjenih, v Afragoli 4 mrtvi in 10 ranjenih, v Rocci Rainoli 10 mrtvih in 10 ranjenih.

Prijave prostovoljcev v fašistično milico

Rim, 17. jul. s. Glavni poveljstvo MVSN, na katero se obračajo prebivalci vseh socialnih plasti in vseh italijanskih pokrajin, da bi jih sprejelo in jih poslalo takoj na operacijska področja, objavlja, da je treba zadevne prošnje predložiti legijskim poveljstvom za mobilizacijo in nižjim poveljstvom miličnih garnizij, ki imajo navodila za naglo rešitev teh prošnji.

Glas italijanskih znanstvenih ustanov proti anglosaškemu barbarstvu

Rim, 18. jul. s. Naslednje univerze so poslale ministru za narodno vzgojo naslednje poslanice:

Iz Bolgne: V 9 stoletjih slavnega poučevanja genialnih znanstvenih ustvariteljev in neprimerljivih odkritij, ki so bila v prid vsemu človeštvu, je univerza v Bologni postala Alma mater vseh duhovnih ljudi in merilo skoraj vseh univerz na svetu. Bononia docet! — odmeva v stoletjih kakor simbol prepovedi opannih, književnih in znanstvenih studij. Ob uri, ko tvori ves narod s svojimi vojniki eno samo vojsko proti sovražniku, ki tepta tla Domovine, izpričuje univerza v Bologni najvišjo vero v veliko usodo fašistične Italije, ki je z znanostjo oplojila evropsko omiko ter bo po zmagi še bolj veličastno uveljavila v svetu večne vrednote rimstva. — Rektor Chigi.

Iz Turina: Akademski svet Kr. politehni-ke v Turinu, zbran na plenarni seji, izraža svoje ogorčenje sprčo sovražne akcije, ki hoče barbarske uničevati, ter zatrjuje, da težave zaradi tega udeleževalnega dela ne bodo zmanjšale udeleževanja politehnike v zavesti visokih smotrov zavoda in dolžnosti, ki izhajajo iz plemenitih izročil. — Direktor politehnike Bibolini.

Iz Milana: Akademski zbor Kr. univerze v Milanu, ki se je sestel pri komisarju rektorju univerze, je navdušen pozdravlja junaške branilce Sicilije, ki predstavljajo čudovito tisočletno omiko, ponosno izpričujejo vero v sveto pravičnost in v usodo Domovine, in ogorčeno protestirajo proti nedavnim trditvam sovražnika, priznavajo in povečujejo v italijanskih univerzah, ki so živ blok najslavnejše tradicije in danes prekajene volje pripravljene za najhujšo preizkušnjo, neupogljive čuvarje naše neprekosljive duhovne plemenitosti, zgrajene na temelju tiste klasične kulture, zaradi katere je vse, kar je na svetu omikanega, velikega in vzvišenega; še vedno rimsko in katerih ne uničljivo voljo, ki je določena, da triumfira v stoletjih kakor slava Campidoglia in ime Rima bi hotela slepa neomikanost sovražnika zadušiti.

Iz Pavije: Zbrani v slavnostni dvorani Foscoliana ob navzočnosti vseh krajevnih zastopnikov oblasti in civilnih ter vojaških zastopstev, profesorjev, docentov, izrednih profesorjev, številnih asistentov in dijakov, akademski zbor z vsemi navzočimi navdušeno proglasa trdno vero vseučilišnikov in vseh predstavnikov kulture v zmago našega orožja, v triumf svetih pravic Domovine ob svečani uri, ki jo preživljamo. Može vede in znanosti izpričujejo visoke in splošne vrednote, ki jih italijanska univerza črpa iz svoje večstoletne slavne tradicije ter jih povečujejo in razširja kot varno poročstvo za zmagevito in silno usodo Domovine — hektor Vercesi.

Iz Camerina: Docenti univerze v Camerinu, katerim so znani pogoji, ki bi jih Anglosasi izvajali v Italiji v primeru kapitulacije, ki se ne bo nikoli zgodila, in zlasti odprava univerz v podlem namenu, da bi se zadušila gibalna in vzpodbujevalna središča visoke italijanske kulture kot prizgani svetilniki tritisočletne omike Rima, izražajo ogorčeni sprčo takšne žaljive časti naroda, ki se bori v obranbi svojih najsvetejših pravic, svoj trden sklep, da bodo zbrali vse svoje napore v popolni vzajemnosti s tovariši ostalih univerz da se ohrani visoka klasična kultura, oblikovalka naše omike, kakor vseh duhovnih idealov šole. — Rektor Barile.

Iz Firenze: Docenti florentinske univerze, ki so se zbrali 15. julija XXI. v slavnostni dvorani, pozdravljajo z vso svojo strastjo Italijane vojske, ki se borijo, in ljudi naše okrvavljene zemlje, ki trpijo, vztrajajo in verujejo. Zname so nesramne sovražne izjave proti klasični kulturi in italijanske univerze, iz katerih je izžarevalo toliko luči slave v svet, sprejemajo s ponosom na znanje, da sovražnik, ki hoče z mehaniziranim barbarstvom zaman prizadeti kulturo in univerze, ne ve, da je vse to rimsko, kar je na svetu omikanega. Izpričujemo svojo vero v zmago v zavesti da po zgodovinski logiki ne more zmagati in ne bo zmagovalo pojmovanje življenja, ki zatira najvišja stremjenja duha. — Rektor Sarpiere.

Prazne Rooseveltove in Churchillove grožnje in vabe italijanskemu narodu

Dokument lažnjive anglosaške propagande

Rim, 17. jul. s. Hude borbe, s katerimi italijanski narod obvladuje vdor, so privlele Churchilla in Roosevelta do tega, da skušata s politično ofenzivo po bližnji obiti oviro italijanskega odpora. Izgled, da je treba osvojiti italijansko ozemlje s pomočjo izprajčaje, nevarne in zelo dragih invazije, gotovo ni privlačen za glavne stane Anglije in Amerike, ki morajo naglo nekaj storiti, ker tekmujejo v hitrosti z Japonsko in Nemčijo v novem oboroževanju in novem načinu borbe. Očitno je, da bi bila v tem trenutku kapitulacija Italije zelo po godu Londonu in Washingtonu, in sicer iz mnogih razlogov, ter bi bila za Anglosase ključ do zmage. Naravno je, da Anglosasom prija misel, da je treba napraviti iz Italije veliko strateško in oskrbovalno oporišče za naskok na Evropo in da bi radi uporabljali italijanske železnice, italijanska pristanišča, italijanske žetev, italijansko industrijo potem, ko so izželi francosko limono in limono francoskega kolonijanskega imperija. V nesrečo za Churchilla in Roosevelta izmerja pametni in z izrazitim čutom za stvarnost obdarovani italijanski narod v vsej globini prepada uničenja, nečastnosti, ponižanja in izplenitve ter bede, v katero bi London in Washington vrgla Italijo. Ko je Churchill iznašel prispodobno o palici in korenju, govoreč o Italiji, je pozabil, da se obrata do najbolj plemenitega in inteligentnega naroda na svetu. Sklep italijanske vlade, da takoj sproti po tisku in radu narodu poslanico Roosevelta in Churchilla, jasno pove Angliji, Ameriki in ostalemu svetu, da obvladuje v Italiji vladno in narod edina narodna misel. Zgodovinska naloga Italijanov gotovo ni v tem, da se puste izropati od Anglosasov in da jim prepustijo Domovino in njena vojna oporišča. Ob izkrcanju v Sicilijo so se Italijani avtomatsko pobratili v obrambni volji, da zajezijo vdor, in v ofenzivni volji, da poženejo tučja s svete zemlje Domovine. Nočejo biti zasedeni, teptani in izropani od požrešnega in rokovernjaškega tučja. Sleherni politični ali diplomatski manever, ki s tem ni v skladu, je odločno in neizprosno obojen, da se izjalovi zaradi neutemeljenosti bedastih in smešnih poizkusov. V ostalem se v Londonu Rooseveltove in Churchillove izjave strogo kritizirajo. Ta dokument bo prišel v zgodovino kot manifest o palici in korenju.

Učinek je povsem nasproten
Bern, 17. jul. s. Nekateri listi razčlenjujejo v svojih uvodnih lažno poslanico Churchilla in Roosevelta italijanskemu narodu. Direktor lista »Basler Nachrichten« pripominja, da je poziv samo dokument angloško-ameriške propagande, s katerim se namerava zasejati panika med Italijane, toda prav zaradi pomanjkljive jasnosti pomaga ta dokument italijanski propagandi. Čeprav se to zdi paradokso, je vendar tako. Gre za dokument, ki je dobro oblikovan, če se namerava z njim odvzeti premaganim narodom pravica do živ-

ljenja, ni pa razumljivo, če se hoče z njim vzdrževati pričetni program obeh anglosaških sefov. Če hočeta ta dva vzdržati svoj prvotni program, se je treba vprašati, zakaj sta uporabljala tako oblasten ton. Samo en smisel je v vsem tem, namreč ta, da oba tvorca dokumenta resnično upata, da bo njun poziv dosegel popoln uspeh med italijanskim narodom. Kaj se bi pa zgodilo, če ne dosežeta namena in če se grožnje italijanskemu narodu pretvorijo v srdit odpor? Italijanski narod ljubi jasnost in gotovo noče, da bi se kdo z njim šalil.

»Journal de Geneve« poudarja prav tako v uvodnem članku, da Italijani ljubijo jasnost in natančnost in da bi manifest obeh zaveznikov lahko imel kaj uspeha, če bi vseboval namestu splošno izraženega upanja jasnejše predloge, zagotovila glede takojšnje oskrbe, ki dela skrb vsem državljanom, in glede vrnitve kolonij, katere delaven in ploden rod potrebuje. Sovražniku je treba postaviti zlat most in mu zoperpostaviti na sprti jekleno oviro, je dejal Napoleon.

List »Feuille Davis« v Lausanni naglašja, da se London in Washington že tedne prizadevata, da bi zbudila dvom v dušah italijanskega naroda. Človek bi mislil, da bo tako raztrobljen poziv vseboval kako obljubo, kako sredstvo za olajšanje trpkosti težke odločitve in za olajšanje tako hude izpreobrnitve, toda vsega tega ni. Dilema je postavljena čim najbolj strogo in kategorično in gotovo ne psihološko. Tako gotovo ni, da bi bilo mogoče ukloniti narod s starimi tradicijami ter ga pahnti v revolucijo samo s temi besedami: »Storite, toda storite takoj!« List piše nadalje, da medtem angloske in kanadske divizije zadevajo na izredno žilavega sovražnika.

Propagandni manevri

Berlin, 17. jul. s. V poročilu, ki je bilo objavljeno danes popoldne, se nemška poluradna agencija bavi z velikimi, a brezuspešnimi sovražnimi napori po skrajnem razviritju propagandne kampanje, ki se splošno označuje kot živčna vojna. »+ sprotno s treznimi poročili pristojni organov sil Osi se sovražnik po sistemu, ki ga je pričel med poljsko vojno in nadaljeval med vojno na Norveškem in na Balkanu, vda neotočnemu opisovanju, ki postaja že naravnost groteskno. Vse to kaže, da gre sedaj za to, da se ustvari v državah Osi posebno duševno razpoloženje, dočim je šlo v prvih časih za to, da se, preslepajo narodi, boreči se ob Angliji, in pripravijo do tega, da prelijajo zadnjo kapljo krvi za angleško stvar. Sovražnik pa tudi objavlja, kakšen je resničen položaj na Siciliji. Kmalu se je namreč pokazalo, da je izkrcanje Anglosasov pričetek podjetja, ki bo stal vodnikom ogromnih naporov in krvavih izgub. Prav tako tendence so sovražne vesti o borbah na vzhodni fronti. Govorijo o sovjetških prodorih, ki jih nikoli ni bilo, o gladko izmišljenih izgubah, ki spravljajo celo nevtralne liste do blazne misli, da se lahko vsej nemški vzhodni fronti pripeti katastrofa. Kmalu bo očitno, pravi poročilo DNB, da so bili mnogi žrtve tega gigantskega bluffa nazvle pouku, ki bi ga lahko posneli iz prejšnjih propagandnih manevrov angloske, ameriške in sovjetске znanke. Glede tako zvane Rooseveltove in Churchillove poslanice italijanskemu narodu pripominja DNB, da ta novi sovražni manever kaže, da se Anglosasi že zavedajo, da ni mogoče ukloniti sil Osi samo z vojaškimi sredstvi, ter upajo, da bodo dosegli svoj cilj z lažjo in sleparstvom. S političnega stališča je to otročja kampanja.

Nemški tisk o branilcih Sicilije

Berlin, 17. jul. s. Po 14 dneh, odkar se je začela velika poletna bitka na vzhodni fronti, in tednu dni, odkar so se začeli boji na Siciliji, podajajo nedeljski berlinski dnevnik kritičen pregled sedanjega položaja. »Völkischer Beobachter« govori o uspehih, ki jih je dosegla Os na obeh frontah in navaja naravno fantastične izgube sovražnega orožja ter žilavi odpor branilcev italijanskega otoka. Ta odpor zaposluje velikanska sovražna vojna pomorska, prevozna in letalska brodovja.

Neomajno italijansko- nemško zavezništvo

Madrid, 17. jul. s. Zasedujoč faze v bitki za Sicilijo, poudarja španski tisk, da angloško-ameriškim silam ni uspelo doseči nadaljnjih uspehov, pač pa beležijo hude izgube ljudi in potrebščin tako na kopnem kakor na morju. Vsi listi poudarjajo soglasno in s posebno simpatijo, kako visoka je morala italijanskega naroda v tej težki uri, in podčrtavajo, da se je v tem trenutku bolj ko kdaj izkazala neporušljivost italijansko-nemškega zavezništva. Ves svet lahko občuduje bratstvo in vojaško viteštvo obeh narodov, ki se borita za isto stvar.

Italijanski narod odgovarja z obrambo vsake pedi zemlje

Bukarešta, 17. jul. s. Poslanice, ki sta jo naslovila Roosevelt in Churchill na italijanski narod, smatra rumunski tisk za novo in morda ne zadnjo manifestacijo, s kakršnimi si Anglosasi utvarjajo, da bodo mogli doseči uspehe, ali pa vsaj podaljšati naloge svojih vojsk. Angloško-ameri-

Nadaljevanje na 2. strani

Hudi boji na ruski fronti

Ponesrečeni sovjetski napadi — 415 sovjetskih tankov in 127 letal uničenih

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 18. jul. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Bitka na vzhodni fronti se je večeraj razširila tudi na južno fronto in je v celoti pridobila na silovitosti. Na kubanskem mostišču je sovražnik zamen nadaljeval svoje napade proti višinskemu sklopu zapadno od Krimskaje. Po močnem topniškem ognju so prešle sovjetske čete na fronti ob Miusu in Doncu k napadu. Njihovi poskusi, da bi z močnimi pehotnimi in oklopnimi silami prodrele fronto, so se ob trdovratnem odporu naših čet ponesrečili. Protinapadi za odstranitev majhnih krajevnih vdorov so v teku.

Na področju pri Orlu se težki obrambni boji nadaljujejo z nezmajljivo silovitostjo. Večerašnji dan je bilo skupno uničenih 415 sovjetskih oklopnih voz.

Letalstvo je z oddelki bojnih letal in letal za bližnje polete poseglo v težke obrambne boje kopne vojske in je prizadelo sovjetskemu letalstvu s sestrelitvijo 127 letal hude izgube. Ponoči je bil napaden sovražni železniški oskrbovalni promet. Tudi na stelskem bojišču so boji pridobili na silovitosti. Pod pritiskom močnih oklopnih sil je bilo mesto Agrigento izpraznjeno. Letalstvo je izvedlo uspešne napade proti sovražnim četam in ladjskim ciljem ob vzhodni obali Sicilije.

Potem, ko so nemška lovka letala preprečila poskus severnoameriških bobniških oddelkov, da bi napadli severozapadno Nemčijo, je napadalo sovražno letalstvo nizozemsko ozemlje. Z bombnimi zadetki na stanovanjske okraje mesta Amsterdam, je utrpeło prebivalstvo znatne izgube. Sestreljenih je bilo 10 sovražnih štirimotornih bombnikov. Pet lastnih lovskih letal pogrešamo. V jutranjih urah 18. julija so bile nemške lahke pomorske »finice ob nizozemski obali ponovno napadene od sovražnih brzih čolnov. Pri tem je bil en sovražni brzi čoln zažgan. Na nemški strani ni bilo nobene izgube.

Posamezna sovražna letala so večeraj in v pretekli noči priletela nad nemško ozemlje. Dve izmed njih sta bili sestreljeni.

3600 sovjetskih tankov uničenih v dveh tednih

Berlin, 17. jul. s. V odseku kubanskega mostišča so se večeraj razplameli kakor se doznava iz vojaškega vira, hudi boji. Sovjetske čete so ob podpori letalstva in oklopnih sil obnovile napade na višine zapadno od Krimske. Kakor zatrjujejo v tujakojnih krogih, se je sovražni napad izjalovil, preden je načel črte nemških prednjih postojank. Drugi sovjetski napadi so bili odbiti v odseku Miusa.

Na operativnem področju med Bjelgorodom in Orlom večeraj ni bilo omenbe vrednih dogodkov in premikov črt. Vojno udejstvovanje se je omejevalo v splošnem na akcije krajevnega značaja.

V odseku Orla so boljševiki nadaljevali napade zlasti na najbolj branjene točke. V hudih obrambnih bojih z menjajočo se srečo so nemške čete doslej odbile vse sovražne napade. V tem odseku je bilo večeraj uničenih ali onemogočenih nadaljnjih 251 sovjetskih tankov. Od 5. julija do danes je sovražnik izgubil v srednjem odseku 3600 tankov.

Trdna nemška obramba

Berlin, 17. jul. s. Sodelavec DNB piše med drugim, da kažejo boljševiška kretanja na področju severno od Orla, da hoče sovražnik z vsemi sredstvi nadaljevati ofenzivno obširnega obsega. Sovjetsko poveljstvo meče v boj vsa sredstva, ki se mu na razpolago, da bi dosegel kak uspeh, vendar pa so vsi množinski napadi doslej ostali brezplodni. Nemška štramba se ni nikjer poslužila že priprav-

ljenih rezerv. Po omenbi, da sovražne izgube naraščajo od ure do ure, trdi sodelavec DNB, da so se popolnoma izjalovili tudi napadi sovražnika na nemške postojanke v kubanskem predmostju in ob Miusu, čeprav so jih podpirali tanki in bojna letala. V odseku Izjuma in na fronti Donca vlada sedaj relativen mir. V odseku Bjelgoroda je slabo vreme preprečilo obširnejše operacije. Tudi v južnem odseku fronte je relativen mir.

Ogromne sovjetske izgube

Berlin, 17. jul. s. Doznava se, da so dosežani delni uspehi nemške vojske v bitki na področju Orla in Bjelgoroda prikazani z naslednjimi številkami: 40.000 sovjetskih ujetnikov, 4000 uničenih tankov, 2100 zaplenjenih topov, 3200 strojne in nad 1000 metalcev bomb, zaplenjenih na bojišču in 1800 zrušenih letal.

Anglosaški cinizem

Berlin, 17. jul. s. Brutalni cinizem, s katerim Anglosi nadaljujejo pokol nemškega civilnega prebivalstva, piše »Zwölf. uhrblatte« v zvezi z napadi RAF, se očituje znova iz neke druge izjave londonskega lista »Daily Sketch«, ki odgovarja, brzokone na pobudo pristojnih ruskih oblasti na vrsto vprašanj, ki jih je angleško ljudstvo naslovilo te dni pismeno na glavni stan za letalske operacije v Londonu. Ljudje predvsem vprašujejo, zakaj se vedno znova bombardirajo središča, ki so bila že pogosto napadena, n. pr. Köln. Angleški list odgovarja dobesedno: Prebivalstvo, ki ga prizadevajo tudi najhujši letalski napadi, se utegne čez nekaj časa moralno in fizično zbrati ter se vrniti k svojemu delu, če pa se napadi ponavljajo po določenem načrtu in sistematsko, postaja ta sposobnost za pomirjenje čim dalje slabotnejša, dokler po popolnem pretresu živčnega sistema ne izgine za vedno vsaka možnost za odpor. Pred takšnimi izpovedmi, zaključuje list, je vsak komentar odveč.

Boljševiške grozote med ukrajinskim prebivalstvom

Bukarešta, 17. jul. s. Rumunski novinar Aurelio Popovici, ki je obiskal na povabilo nemške vlade grobove v Vinici, je imel po bukarštanskem radiu predavanje, v katerem je opisal svoje vtise s tega potovanja. Potem, ko je dejal, da ponavljajo grobovi v Vinici strašni primer Katina tudi v tem kraju, je dodal, da gre vsekar za množestveno čistko s strani boljševikov med prebivalstvom tega kraja. Popovici sumi, da so boljševiki pred leti v Vinici pomorili okrog 10.000 Ukraincev ter deportirali nadaljnjih 3000, ki pa so doživeli pozneje bržkone isto usodo. Govoril je o inkvizicijskih in sodnih postopkih GPU, ki je organizirala množestvene pokole med ukrajinskim prebivalstvom. »Umorjene so zakopavali nato sami agenti GPU. Doslej so našli 40 do 200 m dolgih in 3 do 5 m globokih jam. Žrtve so bile po večini umorjene po znanim načinu, s strelom samokresa v tilnik ali v hrbtnico. Sorodniki žrtve, ki so prišli iz vseh krajev, si prizadevajo, da bi identificirali trupla, medtem ko se nadaljuje odkopavanje po komisiji, ki ji načeluje dr. Schrader. Med žrtvami GPU je premnogo rumunskih ljudi. Doslej so identificirali 260 trupel, na katerih se vidijo znaki boljševiškega terorja in ki so jih znova zagrebli, ko je kijevski škof ob navzočnosti tisočev ljudi izvršil verski obred. S Katinom in sedaj z Vinico, je zaključil rumunski novinar, so se razkrinkali pred ruskim ljudstvom, pred Evropo in pred vsem svetom pomen komunizma in grozote, ki jih boljševizem prinaša človeštvu.

Nadaljevanje s 1. strani

ški vojaški pritiski na Siciliji, piše »Orti-neo«, so dosti bolj skromni nego pritiski, ki jih vršita London in Washington nad Italijo. Angleži in Američani mislijo s spekulacijami, da manevri in strahovanjem napraviti baš med italijanskim ljudstvom vrzel, ki bi jo radi imeli v evropski trdnjavi, toda italijanski narod se ne bo nikoli podal igri onega sovražnika, ki mu je najprej uničeval hiše in mu hoče sedaj iztrgati čast. »Seara« piše, da se italijanski narod zaveda zapovedi vseh svojih silov, padlih v tej vojni, naj se kaznujejo teroristi, ki se ne obotavljajo napadati z neba ženske in otroke. Italija je odgovorila in odgovarja Rooseveltovi-Churchillovi poslanici z žilavo obrambo vsake svoje zemlje.

Demagoška kretnja brez učinka

Stockholm, 17. jul. s. Skupna Churchillova in Rooseveltova izjava na naslov italijanskega naroda se obirno kritizira celo v angleških novinarskih in javnih krogih. Pričakovali so nekakšen poziv, ali jasen in podoben manifest, sedaj pa je jasno, da hočejo zavezniki prisiliti na ta način italijanski narod, da bi odložil orožje. Skoraj splošno je prepričanje, da obema vladama ni uspelo zabrisati vtisa, da gre za demagoško dejanje, ki ne more napraviti nobenega učinka na italijanski narod. — »Evening Standard« piše, da bi morala izjava vsebovati natančno določena navodila glede postopanja zaveznikov z Italijo v primeru častne kapitulacije, kakor so jo imenovali, namestu tega pa vsebuje samo nedoločna namigavanja na mir, svobodo, rešitev omike itd., ki malo povedo. Izjava ne more imeti nobenega pomena za italijanski narod, ki se bo pametno vprašalo: »Če kapituliramo, kaj se bo zgodilo z nami?« — Churchill in Roosevelt nista po mnenju angleške javnosti očrtala te glavne točke in ker tega nista storila, nista samo italijanskemu narodu prepričala odločitve med takojšnjo kapitulacijo in borbo do skrajnosti, temveč sta tudi same zavezniške narode pustila v največji temi glede kriterijev, ki se nameravajo uporabljati pri organizaciji miru.

Prav tako piše laburistični list »Daily Herald«, ki smatra, da so pomanjkljivosti v izjavi zelo hude in kompromitirajoče. Vlada v Londonu in Washingtonu bi morala vedeti, piše list, da bo postopanje z Italijo temelj vse politike v Evropi, ki mora biti dobro preračunana, se če hoče z njo dosegiti uspeh. Politika, ki se uporablja do Italije, bo zgled zaveznikov za bodoče. Če se bo zagrešila pometa ob tej priliki, se bodo povzročile zmotne tudi ob vseh nadaljnjih prilikah. Churchill ne bi smel pozabiti, da bo Italija najtežja preizkušnja za zavezniško zunanjo politiko.

Razočarani francoski emigranti

Lizbona, 17. jul. s. Posebni dopisnik Reutera javlja, da je v Alžiru povzročila presenečenje Rooseveltova izjava, po kateri Zedinjene države niso voljne priznati suverenost francoskemu odboru za narodno osvoboditev, dokler ne bo Francija popolnoma osvobodjena. Edenova izjava, po kateri tudi Velika Britanija še ni voljna sprejeti dokončnih sklepov v tem pogledu, je napravila isto tako velik vtis. Francozi so še pred kratkim upali, da se bo to vprašanje rešilo.

Anglija nima namena osamosvojiti kolonije

Ankara, 17. jul. s. List »Džumhuriyet« komentira izjavo angleškega ministra za kolonije, da bodo angleške kolonije dosegle svojo samostojnost. Za to samostojnost, pravi list, pa je bil postavljen pogoj njihovega gospodarskega in kulturnega razvoja. Minister je dejal, da bi mogle kolonije doseči neodvisnost šele po dolgem razdobju, med katerim bi Anglija skušala »oblikovati« ljudstva — seveda v skladu s svojimi koristmi.

List pa pravi: Vsako ljudstvo si mora svojo samostojnost priboriti samo. V zgodovini ni primera, da bi kakšna ljudstva vzgojila druga ljudstva za svobodo. Indija čaka po 150 letih angleškega gospodstva še vedno na svojo neodvisnost. Če pa je Indija, ki ima za seboj svetlo zgodovinsko in kulturno preteklost, še vedno v suženstvu, si ne moremo misliti, kakšna usoda čaka druga ljudstva, ki niso imela nikoli visoke indijske civilizacije. Skratka iz besed angleškega ministra je razvidno samo to, da ima Anglija namen obdržati svoje kolonije za vse večne čase kot angleško posest.

OPOZARJAMO NA DANŠNJI KONCERT »LJUBLJANSKEGA ZVONA« OB 20. URI V UNIONU

Kenneth Grahame:

Umiti stric

V našem otroškem življenju je bil znamenit tisti dan, ko je imel prvič drugi stric iz mesta in podvrčel svoj značaj in svoje usposobljenosti (dasi poznavstvo) naši skrbni kritiki. Prejšnje strice smo bili prethatali in jih, žal, spoznali za obutno nedostojne. Stric Tomaž je bil — ena izmed prvih polomij. Ne da bi bil zle čudi, tudi njegove navade niso bile take, da bi ga bile delale neprikladnega za dostojno družbo; ali imel je po vsem videzu ukoreninjeno prepričanje, da ima otroško življenje upravičeno le v toliko, kolikor služi kot tarča za nesmiselne šale odraslih ljudi — ali da je, če bi bil človek sodil po spremljajočem ga grohotanju, določeno po vsej priliki za šalo. Skrbeli smo torej za to, da je bil sojen po zaslugi kakor gre; med zajtrkom in učninimi urami smo v delavnici razpravljali in preizkušali njegove dovipe drugega za drugim, mirno, kritično, brez strasti. Ni bilo dobro: nikarkoli »solle« nismo mogli odkriti v njih. In ker bi le dar pristnega humorja mogli rešiti strica Tomaža — kajti razen tega ni nič govorilo zanj — je bil nehoti obojen za brezupnega goljufa.

Stric Jurij — najmlajši — je odločno obetal več. Spremljal nas je prijazno okoli poslopja — dopustil drage volje, da smo ga predstavili po vrsti kravi za kravo — štetegnili je bratsko desnico praisčem v pozdrav — in namignil celó, da bo prišlo

Korupcija v ameriški državni upravi

Hudi spori med voditelji ameriškega vojnega gospodarstva

Buenos Aires, 17. jul. s. Severnoameriški tisk objavlja z velikim poudarkom pismo, s katerima je Roosevelt odstavil Wallacea kot predsednika ameriške komisije za gospodarsko vojno in Jessa H. Jonesa kot revizorja odbora za finančno obnovo v povojni dobi. Bistvene točke teh pism niso naslovljene samo na oba prejemnika, temveč tudi na javnost Zedinjenih držav, ki je nemalo zbegana zaradi škandaloznega vedenja mnogih intimnih sodelavcev predsednika, ki uporablja že nekaj časa nekakšen ostentativno patriotski ton in ki mu je bila velika skrb, da postavi kamen na nasprotstva med Wallacejem in Jonesom. Ta nasprotstva so bila nevarna zaradi morebitnega nezaželenega razvoja tudi v pogledu hude kampanje proti Rooseveltu, ki jo je započela republikanska stranka. Čeprav dopušča, da sredi kritične borbe za narodno varnost ni dovolj časa za raziskavo o resnici glede nasprotujočih si verzij o gospodarskih transakcijah v zvezi z obrambo dežele, izjavlja Roosevelt, da nima nobenega namena dovoliti kakršno koli nadaljnjo kršitev svojih navodil glede objav o političnih nesporazumih ter o obnašanju voditeljev in ustanov države, čeprav v polni meri upošteva živčno napetost, pod katero

ro poslujejo vladni funkcionarji v vojnem času. Sledijo nato odloki, ki jih je izdal predsednik osebno zaradi Wallacejeve in Jonesove nediscipliniranosti. S temi odloki preneha obstojati organizma, ki sta jima predsedovala. Nadalje navaja pismo podrobno naloge in funkcije novega urada za vojno gospodarstvo, ki mu bo predsedoval sam, kakor tudi delokrog in nadzorstvo nad novim vodilnim osebjem. Kar se tiče skladov, s katerimi bo lahko računala nova gospodarska ustanova pod neposrednim vodstvom urada za vojno mobilizacijo, se Roosevelt spušta v upravne podrobnosti, ki dokazujejo njegovo težnjo, da bi zajamčil ameriškem ljudstvu v bodoče večjo diskretnost s strani ljudi, ki upravljajo javno imetje; zagotavlja tudi, da bo industrijske in finančne transakcije v zvezi z obrambo Zedinjenih držav in delo za tako zvano gospodarsko obnovo v povojnem času nadziral sam. Na ta način se potrjuje, če je bilo to sploh potrebno, administrativna gnoloba in zmešnjav v Rooseveltovem demokratičnem režimu, kakor tudi potreba po vihranih korektivih celo v deželi, ki se ponaša z neobzdrano moralno liberalnostjo.

cej skrbi zaradi prehrane, so sklenili, da bodo ustanovili svojo uradniško menzo. Izbran je bil poseben odbor, ki je takoj začel s pripravami. Menza se bo odprla po dotedajnih sklepih 1. septembra.

Na glasbene tečaje v Solnogradu pojejo letos med drugimi Tomislav Neralić, Srebrenka Jurinac, Vera Grozaj, Dragutin Šostarko, Gjuro Vaić in Kloboučar.

Tekmovanje mladine pri zbiranju zdravilnih zelišč. Mladina velike župe Sana in Luka je začela tekmovali v zbiranju zdravilnih zelišč. Prva zbiralna akcija je dala dobre rezultate. Za najboljšie zbiralce so predvidene nagrade v obleki, obutvi, knjigah in drugih priložnostnih darilih.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Ponedeljek, 19. julija, ob 16.: V Ljubljano je dajmo! Zaključena predstava za Gill.

Torek, 20. julija, ob 19.30: Stari in mladi. Red Terek.

OPERA

Ponedeljek, 19. julija: Zaprtlo.
Torek, 20. julija, ob 19.: Madame Butterfly. Red A.

Radio Ljubljana

PONEDELJEK, 19. JULIJA 1943-XXI.

7.30: Pesmi in napevi. 8.00: Napoved časa. — Poročila v italijanski. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenski. 12.45: Lahka glasba. 13.00: Napoved časa. — Poročila v italijanski. 13.10: Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenski. 13.12: Klasični orkester vodi dirigent Manno. 14.00: Poročila v italijanski. 14.10: Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec. — Orkestralna glasba. 15.00: Poročila v slovenski. 17.00: Napoved časa. — Poročila v italijanski. 17.15: Koncert Malega orkestra, vodi dirigent Stane Lesjak. 17.45: Pisana glasba. 19.00: »Govorimo italijansko« — poučuje prof. dr. Stanko Leben. 19.30: Poročila v slovenski. 19.45: Politični komentar v slovenski. 20.00: Napoved časa. — Poročila v italijanski. 20.20: Lahko glasbo vodi dirigent Gallino. 20.40: Komorna glasba. 21.00: Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec, sodeluje sopranistka Ksenija Vidali. — Opera glasba. 21.40: Predavanje v slovenski. 21.50: Koncert Ljubljanskega Komornega tria (M. Lipovšek — klavir, A. Dermelj — violina, C. Sedlbauer — celo). 22.35: Valčki in mazurke. 22.45: Poročila v italijanski.

Drobne zanimivosti

Turčija se zahvaljuje Italiji za zdravstveno pomoč. Iz Ankare je prejela italijanska vlada iskreno zahvalo za večjo množino serumov proti legarji, katerega so italijanski zdravstveni zavodi dali na razpolago v sporazumu z nemškimi oblastmi.

Vitamini proti sladkorni bolezni. Iz Diacarte poročajo, da se je kemiku Soetarmu posrečilo izdelati uspešno sredstvo, proti sladkorni bolezni. Novo sredstvo predstavlja posrečeno sintezo vitaminov C in E.

razpolago svoje loke in pišce; in kot vajak se ne bi smel niti za trenutek obotavljati v izbiri. Ne: stric Jurij je izgubil milost v naših čeh in enodušno smo ga obsojili. In ker himalajski kuncu niso dospeli, je bil to drugi žebelj v njegovo krsto. Strici so bili zategadelj težavna in neživahna zadeva in nič kaj nas ni mikalo ukvarjati se z njo. Sporazumeli smo se se v tem, da bo moral stric Viljem, ki se je bil pravkar vrnil iz Indije, prestati prav tako preizkušnjo kakor drugi — zlasti še, ker bi mogle biti utelešene neromantične možnosti v človeku, ki je imel v zakupu ponosni vzohod.

Selma me je brenila med rvanjem spotoma v golence — tako punče vam je to! — in ko sem jih še otrlal z roko, sem sprevlel, da j. ena stricavska ocena mlahevo omajala drugo. Čvetoč postaren človek, neznatno nervozen, je prestavljal nerodne noge in izpregovoril, živo zardevši in hlinče nespretno prisrčnost: »Dobro, ali ste vsi?« Ali ste veseli, da me vidite, kaj?« Ne da bi v resnici mogli napraviti mnenje o njem ob tem prvem nastopu, smo se mogli le molče spogledati; to je kaj malo pripomoglo razrešiti napeti položaj. V resnici se ni hotel oblak dvigniti iznad njega med njegovim mudenjem pri nas. Govoreč o njem, je nekdo izjavil, da je moral kadarkoli napraviti kak grozen zločin. Ali jaz nisem mogel priti do prepričanja, da bi bil ta človek, dasi na videz nesrečen, v resnici česa kriv; ujel sem ga enkrat ali dvakrat na oči, ko se je z očividno dobrohotnostjo oziral v nas, a ko je

mož videl, da ga opazujem je zardel in zasukal glavo.

Naposled se je ozračje od njegovega dušnega vpliva razčistilo. Sešli smo se malo daleč v kleti za krompir — vsi razen Harolda, ki so ga poklicali, da je spremljal sorodnika na postajo; čutili smo enodušno, da Viljem kot stric ne sme dobiti prvega reda. Selma ga je kratkomoal proglasila za vola, z izjavo, da nam ni dal niti pol počitnice; in res se je zdelo, da ne kaže drugega ko sprejeti to mnenje. Hoteli smo glasovati o tem, kar se je prikazal pred nami Harold — z rdečim obrazom, okroglimi očmi in skrivnostnim vedenjem, namigavajočim pomenljivo na strašne predznake. Nekaj časa je stal, ne da bi zinil besedico; nato je vlekkel počasi roke iz žepa kratkih hlač in razpoložil na umazani dlani enega — dva — tri — štiri novce! Nismo mogli drugega ko zjzati — zamaknjeno, brez diha, nemo. Nobeden izmed nas še ni videl toliko novcev skupaj. Nato nam je Harold povedal tole:

»Spremljal sem starca na postajo,« je govoril, »in ko sva korakala po cesti, sem mu pripovedoval o obitelji postajnega načelnika, kako sem videl postrežka poljuviti našo strežnico in kakšen lep človek da je bil, ne da bi količjak nepriljudno govoril o njem ali pripovedoval kaj, kar bi bilo po mojem mnenju nezanimivo. Ali on se na videz ni brljal za to, temveč je korakal in pušil svojo smotko in enkrat menim — ne vem za trdno, ampak menil sem — sem ga siljal reči: »Dobro, hvala Bogu, da je konec!« Ko sva prišla do postaje, se

IZŠEL JE

ROMAN »DOBRE KNJIGE ZA MESEC JULIJ —

PEARL S. BUCK:

„VZHOD IN ZAPAD“

Knjiga se naročnikom »DOBRE KNJIGE« že raznaša na dom. Oni naročniki, ki sami prihajajo po knjige v upravo naših listov, naj pridejo ali pošljejo tudi po novo.

V nadrobni prodaji se dobi novi roman v knjigarnah in v naši upravi v Narodni tiskarni. — Broširani izvod velja 13.— lir, vezani pa 28.— lir.

Na višku poletja

Ljubljana, 18. julija.

Poletje je na višku. Za nami je teden krasnih sončnih dni, ki sta jih bila vesela mešan in deželan. Zetev se je razmahnila v vsej Ljubljanski pokrajini. Zito je bilo po junijskih uimih močno poleglo, vendar upamo, da so naši kmetovalci z letino kar zadovoljni. Njiva in vrt sta si ob toplem vremenu opomogla, sadje dozoreva in vinske gorice se veselijo sonca, ki so ga prejšnje tedne preveč pogrešale. Vročina se je pretekli teden od dne do dne stopnjevala. Vendar je bila znosna in prijetna, ker je bilo nebo jasno, zdaj pa zdaj je hladil veter in ni bilo sopenice. Pretekli terek, na god svete Marije, o kateri pravi ljudstvo, da kaže pase, je bilo prav vroče, in sicer se je živo srebro dvignilo na 27,6° C. Naslednje dni smo beležili: 23,8, 25,4, 27,6. v soboto čez dan pa kar 29,8° C. To je že prav izdatna vročina, ki nas je posteno spotila. Vsa kopališča so bila prénapolnjena in kdor doslej še ni porjavljal, ga je pač sobotna vročina lahko zadostila opalila. Barometer pa je padal in napovedoval vremensko spremembo, ki je nastopila zvečer, ko smo bili že vsi na svojih domovih. Privihral je močan vihar, ki je prignol oblake nad Ljubljano in je začelo deževati. Vendar je bil prekratek, da bi zadosti ohladil ozračje. Noč je ostala sopena in v nedeljskem jutru smo začeležili zelo visoko temperaturo, namreč 14° C. Nebo je še bilo pobleščeno, vendar je v teku dopoldneva vnovič zmagovalo sonce, ki je spet

izvajalo Ljubljancem — zlasti mladino — v kopališča.

Pred letom se v tem času nismo mogli pohvaliti z lepim vremenom. Čeprav je namreč bilo lansko leto sušno — in name je dalo izredno dobro kapljico —, je vendar bil teden sredi julija zelo deževen, nevihten in nevsoben. Kar nismo prišli iz poletnega deževja. Po tem pa, ko se je vreme vendarle zboljšalo, so se vrstili zelo lepi dnevi. Dojenjski kmetje obravljajo večerajšnega godovnika Aleša, po katerem že napovedujejo zimo, češ, če je sv. Aleš sopen in suh, napravi za zimo si dober kozuh! Letos si torej lahko obetamo trdo zimo. Zdaj je čas ajdove setve, o kateri pravi kmečaka modrost: veliki teden imajo duhovniki ajdovo setev (največ dela), Alešev teden pa kmetje — namreč ob žetvi in obnem ob ajdovi setvi.

Kopalna sezona je žal v soboto popoldne zahtevala smrtno žrtve. Posebno živo je bilo ob Ljubljani, zlasti na Spici, Mrgolelo je mladine in odraslih. Med množico kopalcev je bilo tudi nekaj vojakov. Enemu izmed njih pa je nenkrat zmanjkalo tal, omahnil je in izginil v globini. Tok ga je naglo tiral s seboj in je zaman bilo vse iskanje. Šele davi so našli nesrečnega pokojnika, ki mu je usoda doletela, da bo počival na vojaškem pokopališču pri Sv. Križu. Nesreča je zbudila mnogo sočutja.

SPORT

Nam je prav!

(Dopis in odgovor — za lahkootletsko zvezo)

Lahkootletska zveza v Ljubljani nam je v zvezi z našo ugotovitvijo v nedavno objavljenem dodatnem članku o zadnjem atletskem mitingu na stadionu Hermesa dostavila (zakaj neki nepodpisani?) dopis, v katerem nam pošilja daljše pojasnilo glede poslovanja takratnega sodniškega zbora in ugotavlja med drugim naslednje:

»V omenjenem članku je padel očitke proti članu sodniškega zbora, češ da ni hotel žrtvovati sodniškim listom minuto ali dve, da bi bili prepisali rezultate tekmovalja. Da ne bo sportno občinstvo mislilo, da sodniški zbor odklanja podatke — tako pravi Zveza — smatramo, da je treba obvestiti tudi javnost, da so vsi gg. poročevalci dobili vse podatke takoj po vsaki končani točki. Odklonjeni pa so bili podatki eni sodrudični, ki je prišla na sportni prostor prepozno, in enemu sodrudičniku, ki ste mu pri Vas dali na razpolago prostor v listu. Obema sodrudičnikom so bili podatki odklonjeni iz enakega razloga, Vasemu pa še posebej zaradi tega, ker se je vedel neprimerno in je zahteval celo usluge, ki so med sportnimi forumi in sportnimi poročevalci popolnoma neobičajne.

Da se taki dogodki odslej ne bodo več ponavljali, gg. poročevalci v bodoče ne bodo več imeli dostopa na igrišče, temveč bo določen prostor zanje med občinstvom, kar je tudi v skladu s pravili. Če so dosedaj imeli poročevalci dostop do sodniškega zbora in prostora, kjer je zbor posloval, je bila to samo dobra volja lahkootletске zveze, ki jim je hotela olajšati delo in omogočiti, da jim ni bilo treba čakati na izide od njihove objave. Da se bomo v bodoče izognili neutemeljenim napadom na naše sodelavce, ki imajo pri malem številu sodnikov še tako velike težave in so z delom preobremenjeni, se bomo v tem pogledu strogo ravnali po pravilih. Ostali gg. poročevalci, ki bodo zaradi tega prizadeti, ne da bi bili krivi, naj se zahvalijo za to svojim nediscipliniranim tovarišem.

Upamo, da boste objavili — itd. Nimamo nobenih pomislekov, da ne bi ustregli tej želji omenjenega sportnega

Urniki skupnih treningov

Lahkootletska zveza objavlja, da bo trener Fidal prisostvoval prihodnji teden naslednjim skupnim treningom:

v torek 20. t. m. na igrišču Hermesa od 18. dalje za moške (v vseh panogah),

v sredo 21. t. m. na igrišču Hermesa od 18. dalje za dekleta (v vseh panogah in tudi za stafete) in

v nedeljo 25. t. m. na igrišču v Tivoliju od 9.30 dalje za moške (v vseh panogah in tudi za stafete).

Dolgočasen je večer

brez Ponedeljskega »Jutra«

je nenadoma ustavil in dejal: »Počakaj trenutek!« Nato mi je nekam plaho nasul te novce v roko, rekoč: »Evo ti, mladeček! To je zate in ostale panže. Kupite si, kar vam je drago — igrajte se kakor teleta, ampak ne kvastite starih ljudem, pazite! Sedaj jo uberi domov!« In takó sem jo ubral.

Slovesen mir je zavladal v zboru, ki ga je pretrgala najprej mala Karlica. »Nisem vedela,« je pripomnila sanjavo, »da so takó duabri ljudje na svetu. Upam, da bo noč umrl in šel potem naravnost v nebesa!« A skesana Selma je ihtela med solzami in stokanjem in se ni dala potolažiti; zato, ker je v naglici imenovala tega blagodušnega sorodnika vola.

»Povem vam, kaj bomo naredili,« je dejal Edo, najpametnejši v nazorih, in vstal kakor vedno v takem položaju: »Krstili bomo po njem pegatega pujska — tistega, ki še ni dobil imena. To bo dokaz, da obžalujemo svojo zmotu.«

»Jaz — jaz sem že krstil tistega pujska davi,« je izpovedal svojo krivdo Harold; »krstil sem ga kakor župnik. Zelo mi je žal. Ampak prišel je in se podil okoli mene, ko so vas vse zgodaj odpravili spat; čutil sem nekako potrebo, da moram to storiti.«

»Oh, to ne velja,« je naglo dodal Edo, »kajti nismo bili vsi navzočni. Tisti krst bomo izbrisali in ga imenovali za strica Viljama. Ti si pa lahko prihraniš župnikovanje do prihodnjega kótenja.«

Predlog so odobrili brez ugovora in zbornica se je spremenila v dobrodelni odbor,

Moji ljudje

5. BRATRANEC LOJZE

Bratranec Lojze ni v Ljubljani, prihaja pa k nam s svojega službenega mesta na deželi vsakih štirinajst dni. Davkar je, in sicer davkar z dušo in telesom. Je pa tudi strokovnjak v vodstvu trgovskih poslovnih knjig in vam zna sestaviti bilanco, prav kakor si jo želite. Zato namreč prihaja v Ljubljano. Raznim d. d. k. d. in drugim sličnim podjetjem dela računsko zaključke, ki se potem na občnih zborih jemljejo odobruje na znanje in soglasno sprejemajo. Na dolge kolone števil se sicer noben zborovalec ne spozna, ampak biti morajo že prav, saj se končne vsote na levi in desni do druge decimalke popolnoma ujemajo. In to je glavno.

Ti obračuni so za bratranca Lojze prav lep postranski zaslužek. Zato smo ga veselili, kadar pride k nam. Našemu kavču v salonu že kar pravimo Lojzetov kavč. Lojze namreč počuje vedno pri nas in spi na tem kavču — če spi. Kajti mestnemu hrpu nevedni počeščen in povrhu še z nabito polnim želodcem se težko zaziblje v spanje. Je namreč tudi na večerji pri nas. In večerja je obilna, saj skuhali ali speče naša Ančka od tega, kar je gospod davkar prinesel seboj v ogromnem nahrbtniku, polovico vsega ali pa še več.

Lojze je čeden gospod, kakor se izražajo ženske o njem. Majčkeno premočan je v životu, zlasti pod pasom, toda to bi se že popravilo, če se oženi. Ampak se ne. Ima vzroke za to: navadno ženske ne mara, ker bi jo moral izobraževati, učene pa spet ne, da bi ona njega ne hotela. Če bi bila katera njemu enaka, davkarica, za tako bi se morebiti odločil. Take pa ni. Če bi pa bila, bi ga mogla kdaj pri napredovanju prekositi in postati njegov šef. Brri! Zato ostaja samec in najbrž ostane.

In tako prihaja bratranec Lojze samcat k nam, s polnim nahrbtnikom pa brez skrbí, ki se v zakonskem stanu prav tako porajajo kakor otroci. Obek pa se Lojze po možnosti brani in ogiblje. Ko prisopihajo k nam naravnost s postaje, odloži nahrbtnik, potem pa sede in si oddahne. Nato se začne pogovor, ki ga zna Lojze vedno napeljati na svoje kolo. To se vrti okoli važnosti davčnih uradov, ki da so hrbtenica vsake države. Vse drugo, pa naj je po eni strani kmet, trgovec ali delavec, po drugi učitelj, sodnik ali vojak, vsi ti so le kakor lažja rebra, ki teko v to hrbtenico ali pa rastejo iz nje. Rebra so, ki kače sicer premikajo, toda brez hrbtenice bi tega ne mogli. Kača bi kakor mrtvoudna ležala ne gibljivo, dokler bi je kdo ne pohodil ali povalil. Tem njegovim izjavam z ženo pritrjujeva z ozirom na nahrbtnik in obilno napitnico, ki nama jo sleherni potpuša za Ančko in ki jo Ančka od naju tudi prejme, vsaj čisto polovico. Da se ne razvadi, praviva, in da ne bo podcenjevala denarja.

Po razgovoru, prav za prav govoru, je večerja. Med njo Lojze ne govori, cmoka pa glasno, da nama z ženo ni prav nič dolgčas. Le tega se bojiva, da se Lojze ne ureže ali ne zbode, ker nosi hrano z nožem v usta in si z vilicami popravlja brke, ki mu silijo čez ustnice. Zdradi te bojazni je molčeta tudi moja žena in zdi se mi, da bom tudi jaz prišel jesti z nožem, kadar bova sama.

Ampak po večerji se spet prične parlament. Lojze govori in midva sva tako rekoč na galeriji. Najčeste o pravnikih. To je znanost, pravo! Prav za prav edina prava znanost. Kaj so prirodopisci (tukaj cika name), zdravniki, gradbeniki in primeri s pravniki! Oni vzame živalco ali rastlino v roke pa pošteje noge, prašnike in drugo. Če zna šteti do sto, je pa dober. Ali zdravnik: malo potrka po telesu, pa ve, kje je votlo, ali pa dene bolnika pred rentgen in ta mu pove, kje tiči bolezen. In stavbenik: Kamen na kamen, malo malte vmes, pa je palača. Toda pravnik! Kaj naj ta vzame v roke in šteje; kaj naj obrtkava ali deva pred rentgen; kaj naj poklada drugo vrh drugega in maši vmes? Ko gre pri njem le za nevidne reči, zgolj umskega pokoljenja! Tu ne pomaga ne račun, ne mikroskop, ne nož, ne svinčnica, ampak edinole suha preudarnost, globoka modrost, ogromno znanje in sveža prožnost duha za tolmačenje paragrafov, ki gredo številčno v tisoče.

Zna se, da z ženo tudi tem modrim besedam pritrjujeva s kimanjem in živahnimi medklici, pa se nama tudi zdi, da naj to hvala preneseva in naj ne utone v pozabo pri naju. Bratranec Lojze namreč ve, da sva jaz in žena v prijateljskih stikih z njegovim vsemočnim predstojnikom, ki piše letne ocene in ima v rokah usodo vrstenc, ki sestavljajo kačo hrbtenico. Dasi

je Lojze, kakor sem že povedal, davkar z dušo in telesom, marljiv in vreden in zanesljiv kakor potrpežljiva tovarna živinca, je vendar priporočila potreben, ker jo je baš zadnji čas nekaj polomil. Bila pa je polomila vzrok prav njegova vestnost. To je bilo takole: neka stranka je prinesla ustrezno javnemu razglasu ponarejen kovanec v urad. Po veljavnih predpisih je bilo treba odpustiti ponarejeni denar nadrejenemu oblastvu v Ljubljano. Lojze je takoj po sklenjenem zapisniku s stranko dal kovanec uradnemu slugi, da ga pošlje v Ljubljano, sam pa je napisal temeljito

poročilo. Cez mesec dni mu je oblastvo dalo v vednost, da je prejeti novic pristen in mu naročilo v strogo ravnanje, naj taka, morebiti celo namerna poročila v izogib hujšim posledicam v bodoče izostanejo. — Grom in strela! Kaj je, kako je? Izkazalo se je, da je sluga odpustil ponarejeni novic — po poštni nakaznici...

Bratranec Lojze pa ni samo vreden uradnik, ampak tudi odlični list naše gore, bojevnik za samorast naša izražanja. V ta namen posluša povsod, kjer je, z enim ušesom tudi obliko, zlasti kmečkega govora. Pridno zbira in zapisuje še ne objav-

ljene izreke, da jih otme pogubi. Za zdaj nabira imena jedi, ki jih Pleteršnik nima, in upa, da pride pri drugi izdaji slovarja njegovo ime v predgovor. Popisan ima že precej obširen papir v svoji listnici in ujel sem z očmi z njega, ko ga je kazal moji ženi, smukaneč, obrebrnino, parjenko, sekalico, parklječko, skricko, bakalico, suho juho in krivo kost.

Midva z ženo in tudi Ančka imamo Lojze kljub temu radi in ga z veseljem pričakujemo prihodnji teden. Prekajena svinjina nam je namreč že pošla in tudi slavnina nam že pohaja.

lino. V tej senci je človek. Kar ga objema senca sedanjosti, nastane trpljenje. Življenje je neprestana borba, stalno prizadevanje in pehanje.

Vsi smo v temnih rovinah in si kopljejo pot. Ker tisto, kar izkopljejo, pada za nami, se ne moremo vrniti. Ibi moramo naprej, in to je razvoj. Da bomo odkrili tisto, kar je večno, obvladali bol in razumeli rušenje sedanjosti, moramo izkoptati rov do večnosti, to pa je večna sreča, popolnost življenja in osvobodjenje.

Da spoznamo resnico in senco, je treba življenje razumeti. Za razumevanje življenja pa je potrebno izkustvo. Ako hoče pregledati to izkustvo v pravi luči, morate imeti določen smoter. Brez smotra postane namreč sedanjost tegoba, saj nima razumevanja za zakon doseženega izkustva. Tako se med vami in smotrom javljajo ovire, ki ste si jih postavili, ker ste napačno razumeli dejanja, čustva in misli.

Iskre

Mnogo ljudi je, ki so srečni, ako brcnejo mrtvega osla.

V heksametri prisegamo ljubezen, v pentametri pa mislimo na doto.

Sreča drugih je mnogim bolečina in bo-lezen.

Sreča ni v tem, kar ima človek, temveč zadovoljnost s tem, kar ima.

Nesrečnemu človeku je najbolj zvest — spomin.

Mnogo ljudi misli, da poznajo ljudi, ako vedo o njih le slabo.

Zasluzijo se tisto, pri čemer se nič ne zasluži.

✱

Naša dva in žebelj

Tonček je zabijal v steno žebelj, in sicer tako, da je bila glavica žebelja obrnjena v steno. Tolče pa s kladivom po konici.

Ko se mu delo po velikih naporih vendarle ne posreči, pokliče Tonček leto starejšega brata na pomoč, jezeče se na neumnega žebeljarja: »Prismoda je žebelj skoval narobe!«

Bratec nekaj časa premišljeva, žebelj strokov-njsko ogleduje, naenkrat se pa udari ob čelo in zmagovito vzklikne:

»Bimbo, mar ne vidiš, da je žebelj zvzvenen za — nasprotno steno.«

✱

Vrbánovo uasvanje

Ribniški Vrbán je šel v soboto večer malo povasovat. Skodražljivi fantje, ki so za Vrbá-novo namero že prej poizvedeli, mu nastavijo past ter se poskrijejo za plotom.

Ko Vrbán v lepi mesečni noči stopi na ža-garico, ki je bila položena pod dekletovim oknom, se le-ta prevaga in Vrbán štrbunkne v greznico.

Komaj prižle do vratu premočen in pava-ljan iz greznice, otepajoč se blata in nesnage, zasliši izza plotu prijazno hehetanje.

Do dna duše užaljen zakliče Vrbán proti zaplotnikom v mesečno noč:

»Vajste, fantje, vsak človek je samega sja-be vreden!«

✱

Strniški:

Uganka

Parodija. Po Prešernovi »Uganki«

1.
Četvero črk je zvezanih takó,
da, če zapored ena odleti,
vendar ostanek prazen glas ne bo
ampak pomenbo drugo le dobi:
Besedo celo na ogled si vzemi;
je tukja s štirimi in kranjska s tremi;
in z dvema črkama je spet Kranjca,
pri vseh narodih je doma samica.

2.
Kedar nadlego čas mi dela, z njim,
kar s štirimi črkami povem, storim;
(beseda ni domačega imena;
po zvoku je kitajskega plemena.)
Kar štiri ne store nikdar z ljudmi,
lahko store v sintaksi črke tri;
preganjam z dvema te; ak' se še trudi
z uganko glava, samka se ti čudi.

*) Prešernovi »Uganki« sta bili prvič natisnjeni v Novicah 1. 1849. Besedilo za gor-njo parodijo je vzel iz Jurčič-Stritarjeve izdaje Prešernovih pesmi iz leta 1866. (stran 253—254).

RESITEV UGANKE PRED TEDNOM:

Omara, amara (latinsko grenka);
Mara (ime), amara (marati, maram);
ara (latinsko oltar), ara = predujem;
Ra = egiptovski bog sonca;
a-a-a-a = otroški jok.

Zvezda bo z zvezdo govorila

Valovi radia bi utegnili biti prvo sred-stvo, s katerim bi morda mogli dajati zna-ke na ogromne daljave ozvezdnega prostora. Nekateri učenjaki zanikajo to mož-nost, tako na primer slavni Mihael Pupin, profesor za elektrotehniko na univerzi v Kolumbiji v New Yorku. V drugem delu svojega življenjskega »Od pastirja do iz-umitelja«, ki je izšel pred leti v Vodnikovi družbi, dokazuje Pupin kratko, preprosto in splošno razumljivo, da je oddajanje zna-kov po brezžični telegrafiji ali telefoniji (radiu) z Zemlje na druge zvezde, kakor na primer na Mars, ki nam je najbližji planet, čisto neverjetno.

Drugi ameriški učenjak, Hirom Percy Maxim, pa je glede medzvezdnega odda-janja brezžičnih znakov optimističen. V zna-menitem ameriškem znanstvenem časopisu »Scientific American« je pred sedanjost vojno priobčil razpravo o melzvezdnem prometu in zapisal med drugim:

»Če je med milijardami zvezd ena, ki ima kakor naše Sonce celo vrsto planetov okoli sebe, tedaj bi smeli sklepati, da je vsaj na enem teh planetov taka tempe-ratura, da bi omogočila rastlinsko in žival-sko življenje. Če je torej nekje izven Zem-lje v vesoljnem prostoru življenje, bi bila tudi dana možnost, da morda pridemo k njemu s posredovanjem radia v zvezdo z razum-nimi bitji na kak drugi zvezdi.

Kako razburiljo bo pač trenutek, ko se bo vzpostavila prva zveza v med-svetovnem prostoru! Človeštvo ne bo nikoli doživelo nič večjega.

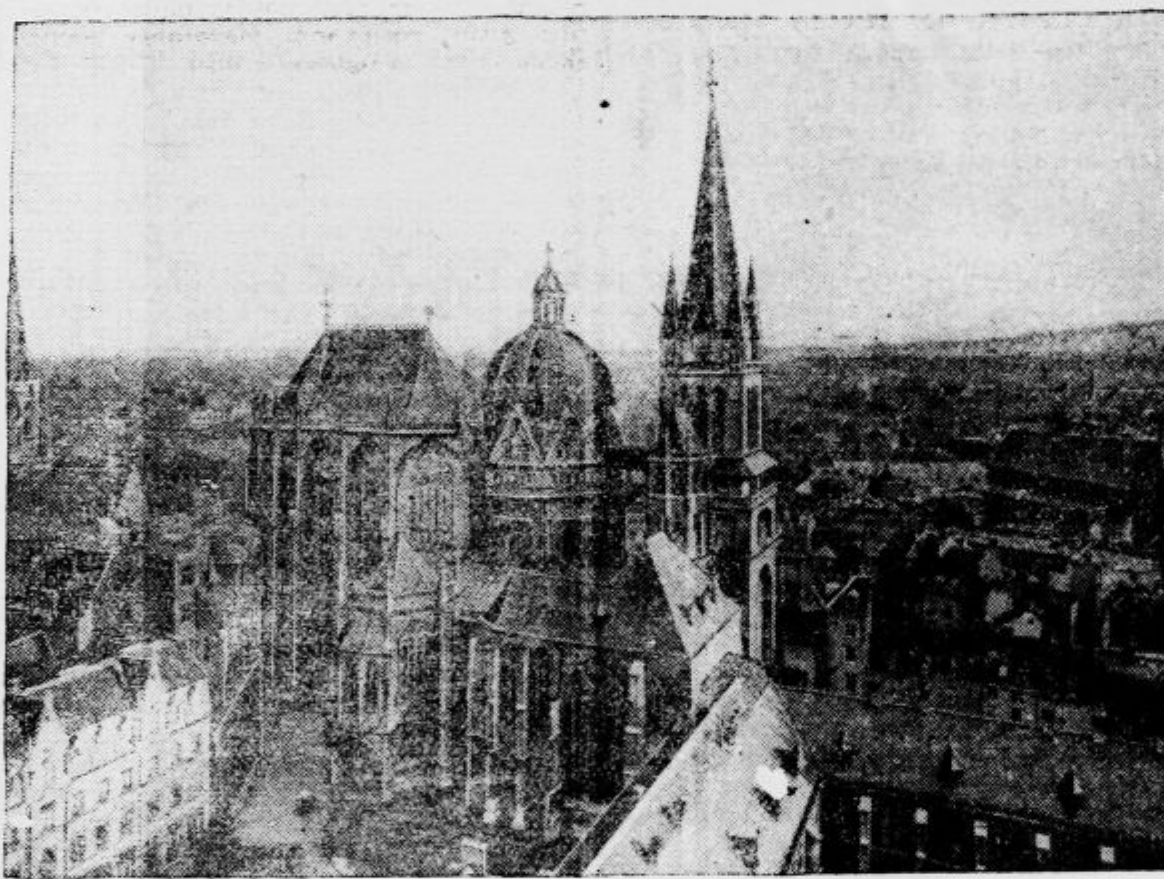
Prvo vprašanje po ustanovitvi take zveze pa bo, kako najti medsebojni jezik, da se bo planeti sporazumevali med seboj. Tudi to ni nepremagljiva zapreka. Vseka-kor bo šlo mnogo lažje, kakor je bilo čititi stare egiptanske hierogife in asirske kli-nopise v jezikih, ki so že zdavnaj izumrli. Pri medplanetarnem pogovoru preko radia bodo na tej kakor na oni strani živa in visoko inteligentna bitja, ki bodo drug drugemu pomagala pri sporazumevanju. In postavimo, da se bomo nekega dne spora-zumeli s temi izvenzemeljskimi ljudmi«

ter jih vprašali, kakšna je njihova podoba? Tu moramo dati domišljiji prost pot, da si po svoje naslika ta razumna bitja. Kajti znanost nam ne more dati odgovora. In če vprašamo ta bitja, kakšna so, ali so po-dobna nam ljudem, ali pa rakom, ali celo morda bodičasti lupini kostonja? In ni li morda mogoče, da stopimo takó v zvezo s kakšno žuželko, ki morda misli, ali s kakšno rastlino, ki je bolj razumna in pa-metna kakor današnji človek na Zemlji?!

Pri vsem tem je seveda treba uposte-vati neke pogoje. Če bo naš sosed Mars oni planet, s katerim bomo stopili v zvezo, bodo brezžični znaki potovali dve minuti od Zemlje do njega in obratno. Radijski valovi so namreč neke vrste svetloba, a ta hiti s hitrostjo 300.000 km na sekundo. Če računamo astronomsko, nam je planet Mars zelo blizu. Če pa bi hoteli dajati znake na kakšno zvezdo v ozvezdju Herku-la, bi brezžični valovi od nas do nje po-tovali 40.000 let. In za odgovor bi bilo se-veda čakati tudi 40.000 let. Že iz ene same številke spoznamo, da se nam tudi preko tako zelo hitrih radijskih valov ne bo mo-gloče kar razgovarjati s »prebivalci« od-daljenih zvezd. Omejiti se bomo morali na majhno število ozvezdij, ki so nam zelo blizu in kamor radijski valovi potujejo sa-mo nekoliko let. Čas nam bo torej v praksi onemogočal vsako normalno pogovarjanje s prebivalci na zvezdah.

In kdo ve, kaj bo čez 40.000 let na zemlji? Kako dolgo bo še približno traja-lo organsko življenje na naši Zemlji? To zavisi od našega Sonca.

Predvsem nam mora še nadejše dobav-ljati čno točno, ne preveliko in ne pre-majhno količino toplote, ki je potrebna, da se temperatura na Zemlji ne dvigne nad 65 stopinj Celzija nad ničlo in ne pade za toliko pod ničlo. Če pomislimo, da je na neštevilnih zvezdah temperatura okoli mi-lijona stopinj in da v medzvezdnem pro-storu znaša več sto stopinj pod ničlo, po-tem spoznamo, da zavisi naše življenje od sprememb topline v razsežnosti 140 stopinj Celzija.

Katedrala v Aachenu, kamor so svojčas tudi romani slovenski romarji, je bila prizadeta po nedavnem letalskem napadu. Tu enofatna stavba, marveč slikovita skupina različnih cerkvenih zgradb. Najstarejša kapela je bila zgrajena okrog leta 800, kor pa je iz 14. stoletja. V cerkvi je pokopan Karel Veliki. Znamenita je zakladnica te cerkve. Mesto Aachen šteje 700.000 prebivalcev. V okoliških rudnikih in v industriji je zaposlenih tudi precej naših rojakov

Modrost Vzhoda

Gotama:

RAZMISLIJANJE

V svetu mene je toliko bede; toda večja od vse bede je blaženost Resnice.

Blažen je tisti, ki je dosegel blagost z ljubeznijo in utešanjem Resnice. On zma-guje, čeprav je razjen; slaven in srečen je, četudi trpi; močan je tudi tedaj, kadar pada pod bremenom svojega dela, dasi bo umrl, je nesmrten. Bistvo njegovega življenja je nesmrtnost.

Resnica je neuničljiva in nepremagljiva živa sila dobrega. Izvabite Resnico iz svoj-jih duš in jo razširite med' človeštvom, kajti edino Resnica nas reši greha in bede.

Svami:

BODIMO RAZUMNI!

Zame je najpomembnejše, da želite prostosti in zaradi te želje iščete duhovno svobo-do. Ono, kar traja veke, ne more biti delo enega človeka. Ako to pojmuje, vas ne bo moglo nič omajati.

Resnica ne potrebuje vernikov, kajti med-tem ko nekemu sledite, ne morete graditi. Nikoli nisem želel učencev. Bodite raje učenci enega razumevanja, ki je sad zrelih misli in velike ljubezni, postanite učenci svojega lastnega razumevanja.

Blizano se velikim težavam. Kotkor večje so preizkušnje, toliko večje razume-vanje zahtevajo.

Za resničnega genija je značilna moč, s katero obvlada razmere v svetu svojega dojemanja Resnice.

Ananda:

LE NAPREJ!

Sedanjost ima pomen, samo, če jo poj-mujemo kot senco onega, kar je večno. Podobna je gori ob sončnem zahodu. Goré potemné, luč izgine in senca prekrije do-

sem nesel čašo k ustom. Videli so, pa me še vedno gledajo tu, pri mizi, da pijem z njimi vino, da govorim z njimi... Krivi-co sem jim delal... Grde so bile moje mi-sli... Niso taki; sprejeli so me kot nek-daj, ko sem jim bil še enak. — — — Kje pa je ona, ni je pri mizi! — Iskal jo je z očmi po vsej sobi, ne da bi okrenil glavo. Zapazil jo je. Sedela je pod velikim zrcalom in se igrala z brušeno prizmo, s katero je lovila z ogledala odbijajoče se žarke.

Večkrat je pogledal nanjo in ko je ne-haj govoriti, se je tudi ona ozrla vanj. Njuna pogleda sta se srečala za trenutek. Tedaj je vstal nekdanji Samov sošolec; dvignil je čašo — videlo se mu je, da je že nekoliko vinjen — in je začel govoriti brezvezno napitnico, na čast sinu, ki se je vrnil po sedmih letih nazaj pod domači krov.

Andrej Sam ni opazil tistega ostrega, a dobro skritega zasmeha v njegovih besedah. Bil je srečen, vesel in se globje se mu je vtislila misel, da jim je delal krivi-co; da so kljub njegovi zašiti obleki ve-seli njegovega povratka. — Na rjavem obličju sicer ni bilo opaziti izpremembe, toda duša mu je bila polna čustva, ki je bilo podobno silni radosti...

Vstaj je, da se jim zahvali, da jim pove, kako je grešil nad njimi in jih prosti odpu-ščanja. V njem je bilo toliko veselja in ljubezni, da bi objel vse in jih poljubil vse kakor rodne brate.

V desni roki je dvignil čašo, da jim na-pije, — a tedaj je zapazil njih začudene obraze; njihove oči so sovražno zrlje nanj. Roka mu je zastala. Gledal je na omiz-je nepremično in molče nekaj sekund, morda tudi manj, a zadostoval mu je ta bežni trenutek, da je pogledal vsem v njih duše in prebral v njih skrite misli.

Banake:

Vrnitev

Pomladni večer...

Sonce je zašlo krivorodeče. Od juga ve-je topeel veter, vonjav in mehak. Mesto je še polno onega divjega vrvenja, ki človeka zvaži vase, da v njem pozabi na svet in nase, ali pa ga vrže daleč proč od sebe, tja ven v stara, črna predmestja, da tam vtone v svojih mislih.

Andrej Sam se je ustavil pred visoko hišo; pogledal je navzgor, v razsvetljena okna in se zamislil.

Sedem let je minilo, odkar je bil zad-njič v tej hiši. Sicer ni bila hiša sama na sebi nič posebnega. V pritličju trgo-vski lokali, v prvem nadstropju prostori kluba, dalje uradi in stanovanja; toda zanj je imela velik pomen, del svojega življenja je preživel in pustil v njej, gori v prvem nadstropju, v lokalu družabnega kluba.

Čudne misli so mu blodile po glavi, ko je stal doli na pločniku, a mahoma se je odločil in vstopil.

— Ali me bodo še poznali? — Pa zakaj bi me ne! — V sedmih letih se človek sicer precej izpremeni, toda mojega ime-na gotovo niso pozabili. — Vedel je, da se je v klubu po njegovim nenadnem od-hodu še dolgo govorilo o njem in vzrokih njegovega nastanka. Resnico o tem je ve-dela samo ena oseba in še ta je kmalu odšla iz kluba, kadar je nanesel pogovor na Andreja Sama.

Ob mislih nanjo se je zdrzil; ustavil se je sredi stopnic.

— Ah, kaj! Sedem let je med nama in to je dolega doba. — Stopal je dalje in gledal okoli sebe. Stopnišče je bilo še ve-dno enako, na stenah še vedno isti okras-

ki kakor pred sedmimi leti. Tamle je oni smejoči se Pan, ki nagaja deklam na trati. Ko je pogledal nanj, je imel isti občutek kakor takrat, ko se je vsak dan ustavil pred njim. Nekaj mehkega se je zganilo v njem — spomin na one davne čase, polne sonca in rosné trave, ki se mu zde danes tako daleč od njega, in polne razočaranj...

Za sabo je začel drobne korake. Ozrl se je. Pred njim je stala mlada dama, za-vita v dragocen plašč. Trenutek je obsta-la, da se ji je umaknil, nato je odhitela po stopnicah dalje. Za njo je zavel mehak vonj. To ni bil oni surovi vonj, ki ga za-čušiš časih na cesti, ko srečaš debelo me-ščanko; njega je ovil ta vonj v mehko kop-reno in misli so mu postale tako svetle, ko da ni za njim težke preteklosti...

Vrata mu je odprl mlad strežaj, ki ga je čudno pogledal, ker je vstopil, ne da bi slekel v predsobi svoj lahki plašč.

Andrej Sam je stopil v sobo, ki je od-mevala od brezskrbnega smeha. Jarka svetloba ga je za trenutek oslepila, da je šele čez čas začel razločevati obraze. V tem pa je že nekdo skočil k njemu, ga prijel za roke in mu napol v smehu napol resno dejal: »Sam, ti! Od kodaj pa mrtvi vstajajo iz grobov?« — Bil je eden iz-med njegovih starih prijateljev, spoznal ga je in Sam je bil vesel, da je njega prvega srečal na povratku v staro življe-nje.

»Kdor je enkrat onkraj, se ne vrne več,« je dejal Sam. Hotel se je nasmehniti, a le bežen trepet mu je spajčil ustnice.

»Čuden si postal!«

»Zakaj?« se je začudil in se skušal do-mišljiti, kaj mu je odgovoril. Zmedlo ga je stiskanje rok in predstavljaje. Vse drugače je pričakoval, da ga sprejmejo. Misli je, da ga ne bo nihče poznal, da

ga bodo začudeni gledali, ko jih bo ogo-voril kot znanca. Na to je bil tudi pri-pravljen, zato ga je zmedla ta visoka pri-jaznost.

»Vsa plašč sledi,« ga je zopet ogovoril nekdanji sošolec. Sam se je zdrzil in ga začudeno pogledal.

»Ah, ne, saj ni treba. Kmalu bom moral iti. Prišel sem samo tako, mimogrede; iz gole želje, da bi videl kakega znanca,« se je branil. Nekaj trdega, boleznega je za-čušil tedaj v sebi. Spomnil se je, da ima na desnici strgan rokav. Ako sleče po-vrtnik, bo videla vsa družba njegovo ubor-nost in bedo.

Mahoma je začutil, da je nekdo vsesal svoj pogled v njegov obraz. Podzavestno se je ozrl po sobi. Zagledal je obraz da-me, ki ga je prehitela na stopnicah. Upi-rala je vanj svoje črne, vprašujoče oči. Čudno se ga je dojmilo ta pogled, pozabil je na vse ostalo. Zazrl se je v njene glo-boke oči in srce mu je zatrepetalo v ti-hem hrepenenju...

Odpel je plašč, ga slekel in sedel za mi-zo. Za njim je posleda vsa družba.

Pregovorili so ga, da jim je pripovedo-val o svojih potovanjih. Govoril jim je dolgo, naslonjen nazaj, z na pol pripti-mi očmi; prekinil se je le, kadar je izpil čašo vina.

Skozi možgane pa so mu hitele brezvez-ne misli: — Ali še niso opazili mojega zaštetega rokava. Kako me bodo pogleda-li?!... In ona, neznanka s črnimi očmi, kaj si bo mislila!... Kaj bi dal, da bi mo-gel to vedeti. —

Spomnil se je, da ji ni bil predstavljen. Čudno, vsem drugim sem bil, samo nje-ne... Morda se je sama ognila temu... — Zopet se je spomnil na prejšnje misli: — Gotovo so že opazili, pa nčého pokazati, ker vedo, da bi me bolelo... Videli so, ko

Zopet je začutil na sebi oči, vedel je, kdo ga gleda, a se ni ozrl za njimi. Kaj so mu sedaj pomenile lepe, zagonetne oči nez-nanke!... Še trenutek in vsega bo ko-nec, — konec teh lepih sanj.

Mahoma je bušil v silen grohot.

»Moj strgan rokav opazujete, gospo-da?« je dejal z vedrim nasmehom na us-tih. »Sedaj razumem njega, je namignil proti svojemu nekdanjemu tovarišu, »se-daj ga razumem, zakaj je prejel vprašal, od kodaj se vračajo mrtvi.«

Položil je polno čašo na mizo, stopil v predsobo, ogrnil plašč in odšel. Samo dvo-je temnih oči je zrla za njim.

Na ulici ga je potegnil tok ljudi vase. V njem je še vedno vrelo in čutil je v se-bi moč, da bi razmaknil z njo stene hiš, ki so rastle visoko pod nebo.

Cez čas se je znašel v temnem, praznem dvorovanju. Visoko nad njim so se bočile črne, še gole veje, skozi nje je vel od ju-ga mehak veter... Iz daljave se je čulo vrvenje mesta; v zraku so trepetali svet-lobni žarki reklame. Daljna trepetajoča svetloba in zamolklo sopenje mesta je de-lalo temo in tiho sredi starega drevo-reda v njiju globinah še globlji...

Naslonil se je na drevo in se zazrl topo predse. V srce, ki je bilo polno bolečine mu je legel čuden nemir, tih grozi podo-ben...

»Gospod!«

Mehak glas ga je prebudil iz težkih misli. Začutil je fin vonj. Ozrl se je in za-gledal obrazil neznanke iz kluba.

»Kaj delate tukaj?« ga je vprašala s trepetajočim glasom.

»Na vas sem mislil.«

Mehko se je privila k njemu in šla sta mlademu jutru nap

Strmiški:

Njegova grlica

Po seji zoološkega društva tamle pozimi smo stopili na okrepčilo v gostilno in se posedli za mizo kraj prijetno zakurjene peči.

Kakor že navada, se je razgovor s seje obnovil in nadaljeval neoficijelno za zakurjeno pečjo, kar je bilo vsekakor prijetnejše in udobnejše, kakor v nezakurjeni sejni dvorani.

Govorili smo o razumnosti raznih živali, zlasti salscev, in prihajali do kaj različnih zaključkov.

Odbornik društva, znani ptičeslovec ali ornitolog — imen ne bom navajal — je zagovarjal stališče, da se inteligenca živali ne stopnjuje vselej z višino njene vrste, temveč se kaj rado dogaja, da so živali nižje vrste v gotovih okoliščinah dovteljnejše za posnemanje človeškega — kako bi rekel: gibanja, govorjenja in podobnega — kakor živali višje vrste, recimo: divji sesalci pred domačimi, ptice pred salsci itd. Seveda moramo izvesti že znano razumevanje živali, kakor psa, konja, tudi leva izmed sesalcev in papigo, škorce, kavko med ptičami.

»Vzemimo kar grlico, ki je napol gozdna, napol domača ptica, ki pa ne kaže v splošnem, kakor znano, nikake bog ve kako visoke inteligence,« se je govornik razvnel.

»Jaz sem imel grlico, o kateri bi vam lahko marsikaj srčkanega povedal. Če vas ne dolgočasim, prosim, rad sem na razpolago.«

Bimbo, Urša in Janez

Prav ta odbornik — ornitolog — je bil vedno dober družabnik in prijeten pripovednik, zato smo se stisnili skupaj in ga naprosili, naj nam predava o svoji »rajni« grlici.

»Sprva smo ji bili nadeli ime Bimbo, in to iz važnega razloga, ker je bila v teku prvega leta silno nerodna, dolgočasna, vsa nadležna in zelo neumna, torej neinteligentna, da ji je to sicer manj častno nazivanje nekako »ležalo«, kakor pristaja marsikatero ime našim človeškim grlicam, sem hotel reči: goskan. Na primer to: na cesti jo zagledam. Se nikoli je nisem videl in vendar tisti mah uganem, da celo vem, da je Urša.

»Oj, Urša uršasta, kam jo pobiraš?« Lahko se dogodi, da ta Urša pri krstu res ni dobila imena po sv. Uršuli, ampak vendar vidim in vem, da je Urša.

Da ne bi bilo zamere, kakor da bi hotel vse predstavnike moškega spola prece-njevali! Nikakor ne, Bog varuj!

Srečam zadnjič kmečkega fanta. Ne vem, od kod je prišel in po kaj. Razgledoval se je po mestu, buljil v razstavna okna in sploh prodajal zija.

»Janez janzasti, kam pa ti?« sem ga prav po domače odgovoril in ga bogosprimil. Da bi ga bili videli! Raztegnila so se mu usta do ušes in zijaal je, da se mu je videlo v zelodec, me silno zaupno-neumno pogledal, še enkrat stisnil svojo desnico in zategnjeno vprašal:

»Odkod me ne poznate?« Tako torej smo nadeli naši ubogljivi puščobi ime Bimbo. Prav tako bi jo bili lahko imenovali Bimbica, saj takrat in še dolgo nismo vedeli, če je on ali ona.

Novo ščečje po starem vzorcu

Ko mi je bilo eno leto mojega lastnega, pravilno svobodnega življenja, morda kakšen dan več ali manj, takrat smo dobili od revne sosede to mlado grlico, vso razmršeno, zapuščeno in oključano, da se mi je revica na prvi pogled zasmilila, kakor se človeku zasmili otrok neboljenec, ki ga nečloveška mati pretepa in naposled celo izpostavi. Levo oko, na katero je že menda od prvega dne mežikala, je bilo pokvarjeno in je tako ostalo vse njeno živalsko življenje.

Kako da vse to tako dobro vem, čeravno sem bil takrat, ko smo grlico dobili, še le leto dni star?

Takrat, sem dejal, sem imel leto dni svojega lastnega življenja. Štiri leta poprej, dobro si zapomnite, smo pri tej mizi praznovali pomemben praznik, Čestitali ste mi tisti večer, ker sem videl Abrahama.

Vidim, da me še ne razumete. Ko sem pred svetovno vojno nekoč pohajkoval po Rimu, sem med drugimi stariinami našel tudi na Apiji cesti, ki leži že zunaj mesta. Ob tej cesti so stari Rimljani pokopavali svoje. Kdor je več imel na svetu, ta je imel tudi lepši nagrobni

spomenik. Prav tako, kakor danes. Cicerone, ki mi je razkazoval znamenitosti večnega mesta, me je opozoril na kamniti nagrobnik rimskega vojskovođe, ki je služil cesarju Avgustu. Ime mi je padlo iz glave, Severus Salustius ali nekaj podobnega. Pa ime je stranska stvar. Na nagrobniku je bilo napisano, da je umrl generalissimus ta in ta, ko je dopolnil deset let svojega — svojega je bilo globoko izklesano — življenja. Na zadnji strani kamna pa je bila vsekana že zabrisana pisava s sledečo vsebino: »Ko sem bil otrok, sem bil očetov, ko sem dorasel za šolo, sem na foru presedel več let med palicami učiteljev in modrijanov, petdeset let sem bil pokoren cesarju in šele s sedemdeset letom sem postal človek, sam svoj gospod.« Umrl je v osemdeset letu obdobja in v desetem letu svojega življenja.

Zdaj smo menda skupaj. V štirinpetdeset letu sem bil upokojen in od tedaj štejem svoje lastno življenje.

Na koncu prvega leta mojega penzionistovskega življenja smo tedaj dobili novo grlico, ki mi je bila v devetih letih, tedaj nekako do moje desetletnice, mala prijateljica v veselju, tolažnica v žalosti in dolgočasu.

»Bimbo je znesel jajce!«

Kakor sem omenil, je bila izprva pravi bimbo, zato pač smo jo imenovali Bimbo. Sedelo je revšče v kletki, sem pa tam vstalo, da se nazobije prosa in potakne ključek v vodo, potem je iznova zadrževalo v kletki na klinčku.

Na koncu prvega leta — torej, ko je bila izpolnila baš eno leto — je začela postajati nemirna, iskala je po kotih cunj, raztrgan papir in podobne odpadke in se slednjič vsedla v mojo staro čepico, ki sem jo bil nekoč vrnil na omara. Pa smo ji v precej prostorni kletki priredili gnezdece, na katero je pa nismo mogli navaditi. Gnezdo, namreč pol starega ženinkega klobuka, smo zdaj postavili na kletko in pogrnili klobuk z belo krpo, da je predstavljala rjuho. In smo čakali. Aha, to bo pa šlo! Grlica si je gnezdece poprej dobro ogledala, potem pa sedla nanj. Dva ali tri dni je posedala in takrat je začela grgljiti, izprva nerazločno, kakor bi klicala: dohtarja-dohtarja! — potem pa: kokr vou — kokr vou! Četrty dan je pa zletela na mizo, stoječo poleg gnezdeca v kuhinji, ter se začela prav veselo smeјati: ho-ho-ho, ho-ho-ho! Pogledal sem v gnezdece. Notri je ležalo drobno belo jajčece v velikosti precejšnjega lešnika.

»Bimbo je znesel jajce!« je šlo po stanovanju in raznesli smo to važno novico po vsej bližnji okolici.

Kaj zdaj? Bimbo ne more biti več. Pa naj bo zaenkrat Bimbica. In Bimbica je ostala, dokler ni sama protestirala.

Cez dva dni je znesla še drugo jajčece in je na obeh potem sedela skoraj tri tedne, dokler se ni naveličala. Saj vidite, samevala je revica in jajčeca niso bila oplojena. Nekajkrat na dan je šla zobat, dva- do trikrat sem jo sam vzel iz gnezdeca, da sva šla malo telovadit. Tako veste, za vse slučajne, da je bila rjuhica bolj čista in snažna. Telovadila sva pa tako-le: nesel sem jo na roki kar v toaletno ter ji že po poti napovedoval, da bova telovadila. Iztegnil sem roko proč od sebe, vrnil grlico v zrak, skril zopet roko ter jo vjel. To sem ponavljal tri- do štirikrat in sem pri vsaki »turi« štel ena — dve — tri. Ko se je tako zadostno zgrbala, sem jo držal hipec mirno na roki. »Cof!« — že sem jo nesel zopet lahko na kajico, zakaj naloga je bila izvršena.

Če je bilo treba dosti vaje? Seveda. Še človeka je treba učiti. Dosti vaje in potrpežljivosti je treba. In ljubezni do živali. In to v prvi vrsti.

Tri tedne je tedaj sedela in samevala v gnezdecu v pričakovanju nečesa važnega, velikega. Ko pa v gotovem času in še malo dalje ni bilo pričakovane učinke, je vstala in takrat so jo naše ženske skorajda zasovražile, zakaj letala je v prvi vrsti na glave in ni gledala, neprevdnic, če je glava lepo sfrizirana ali če sedita na bodeče strnišče mojih ostržih las.

Njeno zajtrkovanje

In tako je odslej šlo od meseca do meseca, od leta do leta. Vsak mesec je znesla po dve jajčeci, samo enkrat eno samo, enkrat pa nobena, ker je bila nekam bolna, da smo ji morali nuditi kamilčnega čaja, katerega je kaj rada pila in po njem kmalu ozdravela.

Rekel sem: na mesec po dve; to bi zneslo v osemih letih preko dve sto, kar je že lepo število. Če bi bilo vse to oplojeno?!

Da je zobala prosa, sem že omenil. V koritce smo ji kedaj in kedaj podrobili kako drobtino kruha, drugega ne. Pač pa je silno rada jedla »pri mizi«. Vse, kar je videla, da sem jedel jaz, je poizkušala tudi grlica. Najrajši je jedla prav iz mojih ust. Kakala je na moji roki, kjer sem jo »oficijelno« držal, in je gledala na moj založaj. Kakor hitro je bila moja žlica ob mojih ustih, je že pograbila delček jedi in se tako navadila »z gospodikom zajtrkovati«.

Za vse dnevne čase je poznala namreč samo en izraz, namreč: zajtrkovati.

Od jedi je — seveda s časom — razumela naslednje besede: kruhek, ocvirček, rižek in žganček. Vse drugo ji je bila samo dobra papica z rezanci vred, katere je — razen ocvirkov — najbolj obrajtala.

»Osebo« je poznala — seveda v teku gotovega časa — nas domače in sosedovo Kristino, od živali pa samo muco in konjička. Po svoji vrsti se je pri oknu zanimala seveda za golobe in vrane, ki so preletavali dvorišče, pa tudi za vrabce in kose, ki so obletavali okna. Z iztegnjenim vratkom se je tudom čudila: joj!

Mačke smo imeli na dvorišču, konjičke sem ji pa kazal skozi okno na cesti. Zdi se mi, da se je za konje najbolj zanimala. Z vidnim zadovoljstvom mi je čepela na roki ali rami ali na glavi. Kadar je šel mimo okna voz s konji, vselej me je opozorila s svojo radovednostjo. Seveda, če ji sto- in stokrat dopovedujem, da so to konjički, mora naposled verjeti, da so — res. Joj, joj, se je čudila konjičkom.

Da sva se v teku devetih let dosti »menila«, mi bo gotovo vsakdo rad verjel, saj sva bila vsako trideset časa skupaj.

Da sem jo tudi »govoriti« navadil, mi bo malokdo verjel.

Kako sem jo prekrstil iz Bimbice v Kokico, ali kratko: Koko, naj v kratkem opišem.

Prekrstila se je v Kokico

Rekel sem že, da sem se sprehajal z Bimbico po cele ure po stanovanju. Razumljivo je tedaj, da se je v teku časa povsem udomčila, da se ni dala samo prijeti, gladiti po hrbtu kakor mačka, temveč sem jo lahko žgajkal tudi »pod pazduho«. Kar perutko je raztegnila, pogrčala kakor mlada mačka in si dala iskati »ušike«.

Ob takih prilikah sem začel nadaljeval in končal pouk.

»Si ti muca?«

»Nak!«

»Kaj pa si?«

»Povej, kaj si!«

»Ti si Bimbo!«

»Nak!«

Dolgo, dolgo časa sva se mučila, naposled je pa nekega dne le odgovorila:

»Koko-ko.«

»Pridna Kokica! Povej še enkrat!«

»Koko-ko.«

Če je bila dobre volje, je potem, ko se je bila navadila, po štiri- do petkrat ponavljala, da je res Kokica. Vendar skoraj vedno malo drugače:

»Koko-ko, Koko-ko, Koko-koko.«

Seve je bila od tega časa Kokica.

Iz kuhinje je bil izhod na hodnik. Če je kdo prišel mimo kuhinje po hodniku, koj se je oglasila in toliko časa ponavljala:

Gorečnej

(Gledališka besela)

V nabit polni operi je pala sinčica, vse je bilo vznemirjeno zaradi njenega petja. Vrabci na galeriji so kar divjali in si dajali duška z vnetim čvkanjem.

Najglasnejši pa je bil vol Sedel je v portu in zaprti oči tulil, ves prevzet blaženosti, mli pevki v pozdrav.

»Toda, velečleni!« vpraskal celi vola, »ali ste v resnici teko nardušeni za sinčico?«

»Val nagne svojo teško glavo do oslovih ušes in pravi: »Este kaj, moj dragi — med nama povedano —, pristno kравje mukanje mi je prav za prav bolj všeč. Toda, kaj se hoče — umetnost je umetnost! — Od sinčice vendar ne moremo zahtevati, naj muka.«

la svoj: kokr vou, da jo je kdo domačih potolažil in se ji zahvalil za pozornost.

Drobna balerina

Saj res! Kmalu bi bil pozabil povedati, kako sem jo pričel plesu. Nekoč sem bil bolj na kratko ostržen, pa mi prileti Kokica na glavo. Trdi kratki lasje so jo pa najbrž malo žgajkali, zakaj začela se je prestopicati zdaj na to, zdaj na drugo nogo. Stopil sem do ogledala in začel: Bimbica-Kokica, ples! ples! In sem ponavljal besede: ples! ples! kakor hitro sem opazil, da se kolikaj prestopi. Ta postopek sem pri vsaki priliki ponavljal, dokler nisva nekoč napravila narobe. Na roki sem jo imel, kjer pač ni nič žgajkalo, in sem začel: Kokica, ples! ples! In res je začela »plesati«, torej stopicati zdaj na to, zdaj na drugo nogo. To je pa naposled znaša tako hitro, da je bila prav zares videti smešna. — Plesala je do svojega zadnjega dne v moje zadoščanje in veselje mnogih, ki so jo videli, toda samo, če je bila dobre volje.

Na koncu njene deatve- in moje desetletnice je prišla katastrofa.

Katastrofa

Od neke neprijetne in utrudljive seje sem bil prišel domov okoli ene po polnoči. Slabe volje sem bil, ves truden, lačen in zaspan. Ko sem stopil v kuhinjo in prižgal električno luč, že mi je bila na glavi s svojim prijetnim: ho-ho-ho, ho-ho-ho. Šla sva v toaletno, potem sem jo vzel v naročje in sva začela hoditi sem ter tja. Že zlepa ni bila tako razigrana. Ko sem jo božal in ji dajal nežne priimke ter jo stiskal k obrazu, me je začela poljubovati po obeh, nosu, ustih in celo po ušesih, vmes pa čebjala venomer: Koko-ko, Koko-ko, Koko-koko. Ko sem jo naposled položil v gnezdece, je začela milo tožiti: Kokr-vou...

Zjutraj mi pride žena k postelji povedat, da Kokice ni več.

»Sinčiči, mi je začela vsa solzna pripovedovati, sem si kopala bolno roko, Kokica je priletela, sedla na rob sklede, si metala kapljice vode s ključkom čez glavo ter se delala, kakor bi se zares kopala. Z razprostrtimi krili se je potem sušila proti soncu, namreč proti električni luči. Kakor bi vedela, da so to samo šale, mi je zletela na ramo in se začela prešerno smeјati: ho-ho-ho! Nisem je mogla ukrotiti. Morala sem ugasniti luč. In zdaj je ni več, ubožice!«

Mlekarica jo je bila zjutraj v temi poneseči pohodila in jo je nesla takoj zakopat, da nam ne bi bilo preveč hudo.

Págovor ali epilog

Smešno se vam bo zdelo in je morda res smešno, toda resnica je, da mi stopijo solze v oči, če se spomnim poslednje noči te uboge živalce.

Kaj mislite? Je bil to instinkt? Slutnja? Naj bo, kar že hoče biti — to sem hotel dokazati, da je taka — rekeli bi — nepomembna živalca večkrat dosti bolj razumna, kakor kak oboževani četveronožec.

Jaz, na primer, sem imel kaka tri leta psa kodra, lepega z belo svileno dlako. Mislite, da sem ga mogel kaj navaditi? To vam je bil najbolj neumna žival na svetu, ki daje človeku samo delo in povzroča stroške.

Zdaj pa končam in prosim, da mi oprate, ker sem vas morda predolgo dolgočasil.

S tako ljubeznijo je pripovedoval prijatelj o svoji grlici, da bi se bili še mi kmalu vanjo zaljubili.

PRIPRAVLJEN BITI — TO JE VSE

Kmet: »Prosim nekaj za pokvarjen žilodec.«

Lekarnar: »Kdo pa si je pokvaril žilodec.«

Kmet: »Dostoj še nobeden — ampak jutri imamo pri nas svatbo.«

Dr. Fran Vatovec:

Ob zori slovenskega

Ob stoletnici Bleiweisovih »Novice«

novinstva

Toda najvernejši dokaz za razmeroma nagel, prebričljiv prodor Bleiweisovega časnika pa je seznam deškihnikov (naročnikov) »Novice«. Že v štev. 23 leta 1843 je vsebovalo »Osnanilo« za vse naročnike in čitatele presentljivo vest: »V listu 25 in 26 bomo imena vseh deškihnikov teh noviz na snanje dali, kterih je lepo shtevilo.« Ob enem sporoča uredništvo, da bodo prejeli naročniki konec 1844 kazalo vseh objavljenih prispevkov, ki so bili natisnjeni v prvem polletju »Novice« (od 5. julija do kraja decembra 1843) in ki bodo prihodnje leto (t. j. 1844) še objavljeni. »Tudi bomo dokazali, tako nadaljuje Osnanilo, »saglaiven ali predimkov list (Titelblatt) in lep savitek (Umschlag) pridjahi, da bode vřak fvoje novize lahko kakor bukvre vesati dal in jih pri hisni spravili.«

Obljuba je bila izpolnjena. Seznam naročnikov (deškihnikov) je raziskovalcu Bleiweisovih »Novice« zelo dragocena osnova za mnogotera opažanja, koristne ugotovitve. Predvsem lahko sklepamo ob navedi poklica naročnikov, da je bilo med njimi največ duhovnikov, nakar sledijo kmetje in obrtniki. Če pomislimo, da so bili že tedaj župniki poleg graščakov med prvimi nosilci poljedelskega, splošno gospodarskega napredka, lahko razberemo že ob prvem seznamu »Novice«, da je bil njihov odziv najmočnejši v tistih slojih, ki so jim bile po svojem poslanstvu in programu namenjene.

Če si pobliže ogledamo ta seznam, pod katerim je na kraju natisnjen podpis »dr. Janes Bleiweis, tajnik z. k. m. drushbe in urednik kmetijskih in rokodelskih noviz« — edini podpis v prvem letniku, ki nam predstavlja urednika! —, lahko razberemo ob njem številna dobro znana imena. — Tako je bil med naročniki »Njih cefarika Vifokoft, fvitli Golpod Golpod Janes, avftrianfki nadvojvoda.« Dr. Bleiweis je imel namreč v nadvojvodi Ivanu zelo naklonjenega zaščitnika, pri katerem je našel zaščito tudi tedaj, ko se je vsula nanj cela ploha sumničnej ter očitkov. Po dodatku k natisnjenemu pismu nadvojvode Janeza, ki se zahvaljuje v njem za poslani letopis kranjske kmetijske družbe, smemo ob objavi v »Novicah« št. 39 l. 1849 domnevati, da je predvsem nadvojvodova zasluga, če je naš prvi kmetijski časnik lahko prišel izhajati. Ta očividno dr. Bleiweisov dodatek, ki spada v kompleks vprašanj ter gradiva iz predgovodine »Novice«, kamor je bil posvetil s svojimi bistrimi dognanji dr. I. Prijatelj v že omenjeni razpravi v »Vedi« 1913, nam pojasnjuje, da »so ljubljani nadvojvoda Janez — Novicam — po mnogih zadržkih življenje dali.«

Nadalje so med naročniki Bleiweisovih »Novice« Slomfhek Anton, tehant in ogleda shól v Vosenizi na Shtajarskim; grof Hohenwart; Jordan I. P., dohtar, uzhenik flovenfhine na kralj. Sakfonskim vfe — uzhelifhu v Lipzigi; Kopitar Jernej, vites kraljeviga prajsovfkgiga reda sa velike safluge, vites reda fv, papesha Gregorija velikega, varh z. k. dvorniga bukoviha na Dunaju; Matija Majer, kaplan v Shabnizi, Metelko Franz, z. k. uzhenik flovenfhiga jefhika v Ljubljani; Stanig Balant, korar in veliki ogleda shole v Gorizi; Zojs Anton, baron, vlaštnik grafjhine v Berdu nad Kranjem; Njih

ekzellenzija gořpod Weingarten Joshef, baron, z. k. poglavar ilirřkiga poglavarfiva; Krempel Anton, fajmořhter na Shtajarskim. V seznamu naročnikov letnika 1844 je tudi Njih ekscelenzija milostljivi knez in řkof gořpod Wolf Anton Alojz c. k. skrivni svetovavec v Ljubljani.

Izvemši le nekatere so bili omenjeni po večini tudi marljivi sotrudniki, dopisniki, poročevalci »Kmetijskih in rokodelskih noviz«. Kot ugledne, vplivne osebnosti so lahko v svojem krogu uspešno delovali za razširjenje našega prvega kmetijskega časnika, ki se je v petih letih že tako čvrsto zasediral, da ni bila več potrebna objava imen naročnikov, ki jo je bil verjetno zasnoval Bleiweis v propagandne namene, da bi naročnike čim tesneje povezal z »Novicami«. V »Novicah« l. 1849 beremo namreč: »Imenika prejemnikov letas ne bomo dali. V začetku Novic je bilo treba svetu rodoljube in posebne prijatelje slovensčine pokazati, zdej pa je treba, da smo vsi Slovenci, ki nas je slovenska mati rodila.« Ta dr. Bleiweisova odločitev ima za podrobnejše raziskovanje ter proučevanje »Novice« dokaj neprijetne posledice, saj je s tem preprečeno konkretno spoznavanje naročniškega kadra v razdobju njihovega najvišjega vzpona.

Bleiweisove »Novice« pa se niso samo naglo in po vsem področju našega življa razširile, ampak so se hkrati tudi tako krepko, žilavo ukoreninile, da so lahko vžle v novo stoletje. Izmed slovenskih časnikov, ki jih je rodilo leto 1848, je namreč poleg »Novice« preživela prejšnje stoletje in se prebela v novi vek samo »Zgodnja Danica«, ki je pričela izhajati leta 1848. kot »Slovenski cerkveni »asopis« (glej dr. J. Šleibingerjev Bibliografski pregled slovenskih časnikov in časopisov 1797—1936,

izšel v že omenjenem novinarskem razstavnem katalogu, Ljubljana 1937).

Zakaj so Bleiweisove »Novice« prodirle

Med številnimi pogoji, ki so odločilne važnosti za obstanek, ohranitev, rast tega ali onega časnika, je predvsem ustvaritev stalnega, zanesljivega, solidnega in s tradicijo ter z idejnimi smericami lista tesno povezanega naročniškega, čitateljskega ter insercijskega kroga. Valentinu Vodniku se to ni posrečilo predvsem zaradi preozkih temeljev, ki so bile na njih postavljene »Lublanske Novize«, namenjene v duhu skladnega soglasja med Zoisom in Vodnikom v prvi vrsti Ljubljani in Ljubljancem. V tem je bila osnovna zmota, ki se ji je dr. Bleiweis spretno izognil. Od vsega početka mu je bilo jasno, da bodo mogle »Kmetijske in rokodelske novice«, ki jih je urejal kot tajnik c. k. kranjske kmetijske družbe, uspevati le tedaj, če se posreči zasedrati jih v vse sloje in po vsem življenjskem področju našega ljudstva. In Bleiweisova odločitev »Novice« so zares prodirle. Vzroke bomo izluščili predvsem na gmo-tnem, dušeslovnem, taktičnem ter idejno programnem torišču.

Gospodarske prilike, ki so zajemale slovenske družbene plasti ob vzniku Bleiweisovih »Novic« niso bile sicer idealne, vendar so se po letu 1848 nekoliko izboljšale. Niso pa bile tako obupne kakor ob času Vodnikovih »Lublanskih Noviz«, ko je gmožno stanje našega človeka ohromelo zaradi tragičnih gospodarskih socialnih posledic pokončevalnega pustošenja Napoleonovih vojn, ki so nepopravljivo zasekale svoje poškodne sledove v prerez slovenske družbe.

(Dajze.)